

Ο «ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ» ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ

Τεύχος: [2012 Τεύχος 1](#)
του Μάκη Παπαδόπουλου

Εχει περάσει σχεδόν ένας αιώνας από την εποχή που ο Λένιν, στο πλαίσιο της μελέτης του ιμπεριαλισμού, πρόβλεψε ότι όσο θα προχωρεί η ανάπτυξη του καπιταλισμού, τόσο εντονότερα θα γίνεται αισθητή η έλλειψη πρώτων υλών και θα οξύνεται ο ανταγωνισμός ανάμεσα στις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις στο συγκεκριμένο πεδίο. Διαπίστωνε επίσης ότι σημασία για το χρηματιστικό κεφάλαιο δεν έχουν μόνο οι πηγές πρώτων υλών που έχουν ήδη ανακαλυφθεί, αλλά και οι πιθανές πηγές, γιατί η τεχνική αναπτύσσεται και τα εδάφη που σήμερα είναι ακατάλληλα μπορούν αύριο να γίνουν κατάλληλα, αν βρεθούν νέες μέθοδοι εξόρυξης και παραγωγής. Γι' αυτό, κατέληγε, είναι αναπόφευκτη η τάση του χρηματιστικού κεφαλαίου να αρπάξει όσο δυνατό περισσότερα εδάφη, να διευρύνει το οικονομικό του έδαφος, υπολογίζοντας στις νέες πιθανές πηγές πρώτων υλών.

Η πρόβλεψη αυτή επιβεβαιώνεται πλήρως στις σημερινές συνθήκες βαθιάς κρίσης υπερσυσσώρευσης και αποκρυστάλλωσης αλλαγών του συσχετισμού δυνάμεων στο διεθνές ιμπεριαλιστικό σύστημα, όπου οξύνονται οι ενδοϊμπεριαλιστικές αντιθέσεις για τον έλεγχο των ενεργειακών πηγών και οδών μεταφοράς της ενέργειας. Η διαπάλη για τον έλεγχο ενεργειακών πηγών και δρόμων σε συνδυασμό με τον έλεγχο στρατηγικών θαλάσσιων στενών και γενικότερα θαλάσσιων διαδρόμων μεταφοράς εμπορευμάτων αναδεικνύεται σήμερα σε κύριο πεδίο όξυνσης των ενδοϊμπεριαλιστικών αντιθέσεων, με χαρακτηριστικές εστίες έντασης τη θάλασσα της Νότιας Κίνας, την Αρκτική και την Ανατολική Μεσόγειο¹.

Η ιμπεριαλιστική επέμβαση του ΝΑΤΟ στη Λιβύη, η πολεμική απειλή του Ισραήλ ενάντια στο Ιράν, η αποσταθεροποίηση και τα σχέδια ιμπεριαλιστικής παρέμβασης στη Συρία είναι μερικά μόνο χαρακτηριστικά παραδείγματα της εκρηκτικής κατάστασης στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου που συνδέει γεωπολιτικά τρεις διαφορετικές ηπείρους.

Το παρόν κείμενο εστιάζει σε βασικά πεδία που συνθέτουν το εξαιρετικά σύνθετο σκηνικό «ενεργειακού πολέμου» στην Ανατολική Μεσόγειο. Για να συμπληρωθεί η εικόνα, παράλληλα θα εξετάσουμε τις γενικότερες μεταβολές στις θέσεις των κρατών της περιοχής στην ιμπεριαλιστική πυραμίδα.

Στο κεντρικό ζήτημα της ενέργειας οι αντιθέσεις και οι προσωρινές ιμπεριαλιστικές συμμαχίες αφορούν δύο βασικούς θεματικούς άξονες: τους αγωγούς μεταφοράς φυσικού αερίου από την Ασία στη Νότια Ευρώπη (Νότιος Διάδρομος) και την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων της Ανατολικής Μεσογείου σε συνδυασμό με την οριοθέτηση των Αποκλειστικών Οικονομικών Ζωνών (ΑΟΖ).

Η ΔΙΑΠΑΛΗ ΓΙΑ ΤΟ ΝΟΤΙΟ ΔΙΑΔΡΟΜΟ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ

Η διαπάλη μεταξύ των ιμπεριαλιστικών σχεδίων για τη μεταφορά φυσικού αερίου είναι σύνθετη και πολυεπίπεδη. Αφορά τη διασφάλιση των ενεργειακών πηγών για την τροφοδοσία τους, τη σύναψη συμμαχιών με τις χώρες διέλευσης τους, το κόστος και τον προβλεπόμενο χρόνο κατασκευής τους, τον ευρύτερο ανταγωνισμό για το γεωπολιτικό έλεγχο και το μοίρασμα των αγορών κάθε περιοχής. Στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου η διαπάλη για τη μεταφορά φυσικού αερίου από ασιατικές ενεργειακές πηγές (Κασπία - Μέση Ανατολή) στη Νότια

Ευρώπη (βλ. Χάρτη 1 στο Παράρτημα) δεν περιορίζεται στον ανταγωνισμό μεταξύ ευρωπαϊκών και ρωσικών σχεδίων και έχει μεγάλο ιστορικό βάθος.²

Μέσα στο ευρωπαϊκό πλαίσιο οξύνεται η διαπάλη μεταξύ της αμερικανικής και της βρετανικής πρότασης. Συγκεκριμένα τα βασικά ανταγωνιστικά σχέδια αγωγών ομαδοποιούνται ως εξής:

- Το ρωσικό σχέδιο South Stream.

Έχει προγραμματιστεί να ολοκληρωθεί το 2015 με αρχική προτεινόμενη διαδρομή δύο κλάδων (Βουλγαρία - Ελλάδα - Ιταλία και Βουλγαρία - Ρουμανία - Σερβία - Ουγγαρία - Σλοβενία - Αυστρία) και με πιθανή διασύνδεση με την Τουρκία. Είναι το πιο ώριμο έργο γιατί διαθέτει επαρκή τροφοδοσία ρωσικού φυσικού αερίου, στήριξη από Ιταλία και Γαλλία (ENI και EDF) και έμμεσα από Γερμανία (πρόταση της Gazprom για συμμετοχή της EON στο σχέδιο). Ήδη απ' το Νοέμβριο του 2011 ξεκίνησε η τροφοδοσία της Γερμανίας απ' τον αντίστοιχο ρωσικό αγωγό για τη Βόρεια Ευρώπη Nord Stream (συμμετοχή Gazprom και γερμανικών EON, BASF/WINTERSHALL). Η υλοποίηση του σχεδίου South Stream υπηρετεί δύο στόχους της ρωσικής ενεργειακής πολιτικής: τη μείωση της σημασίας της Ουκρανίας ως χώρας διαμετακόμισης του ρωσικού φυσικού αερίου και την πιθανή ματαίωση των ανταγωνιστικών ευρωπαϊκών σχεδίων του «Νότιου διαδρόμου».

Με τις παρούσες συνθήκες και τις προβλέψεις κατανάλωσης φυσικού αερίου στην ΕΕ είναι δύσκολο να διασφαλιστεί η οικονομική βιωσιμότητα και των δύο έργων, οπότε αποκτά ιδιαίτερη σημασία ποιο θα υλοποιηθεί πρώτο, το ρωσικό ή το ευρωπαϊκό.

Οι ΗΠΑ άσκησαν επίσημες και ανεπίσημες πιέσεις την τελευταία πενταετία σε Ελλάδα, Βουλγαρία και Ιταλία για τη ματαίωση των ρωσικών σχεδίων. Αντίστοιχα η Ρωσία ασκεί πιέσεις στο Αζερμπαϊτζάν που αποτελεί βασικό υποψήφιο προμηθευτή των ευρωπαϊκών σχεδίων και προχωρεί σε νέα πρόταση κατάληξης του ρωσικού αγωγού στην Ιταλία, ώστε να αποδυναμώσει ορισμένες απ' τις εναλλακτικές προτάσεις του «Νότιου Διαδρόμου», που -όπως θα δούμε στη συνέχεια- έχουν τον ίδιο προορισμό (π.χ. TAP - ITGI).

- Τα ευρωπαϊκά σχέδια του «Νότιου Διαδρόμου».

Στο «Νότιο Διάδρομο»³ περιλαμβάνονται 5 διαφορετικά σχέδια που είναι ανταγωνιστικά μεταξύ τους. Κοινός στόχος τους, τον οποίο στηρίζουν αποφασιστικά οι ΗΠΑ, είναι η μείωση της ενεργειακής εξάρτησης της ΕΕ απ' τη Ρωσία και ο αποκλεισμός του Ιράν ως ασιατικής πηγής τροφοδοσίας της ΕΕ.

α) Το μεγαλύτερο σχέδιο που στηρίζουν αποφασιστικά οι ΗΠΑ είναι ο αγωγός Ναμπούκο. Η γερμανική κυβέρνηση δε στηρίζει τη χρηματοδότηση με κοινοτικά κονδύλια του συγκεκριμένου σχεδίου, με το επιχείρημα ότι δεν είναι διασφαλισμένη η επαρκής τροφοδοσία του. Η διαδρομή του περιλαμβάνει Αζερμπαϊτζάν - Τουρκία - Βουλγαρία - Ρουμανία - Ουγγαρία - Αυστρία. Στην κοινοπραξία συμμετέχουν οι αντίστοιχοι όμιλοι (αυστριακή OMV, ουγγρική MOL, βουλγαρική Bulgar-gaz, τουρκική BOTAS και η γερμανική RWE), όμως τρεις από αυτούς έχουν ήδη υπογράψει συνεργασία και με τη ρωσική Gazprom (OMV, MOL, Bulgargaz).

Το έργο, εκτός από το υψηλό κόστος κατασκευής του, δεν έχει πράγματι διασφαλίσει την αναγκαία ποσότητα τροφοδοσίας του. Προς το παρόν η κάλυψη των αναγκών του συσχετίζεται με την ανάπτυξη του πεδίου

ενεργειακών κοιτασμάτων Σαχ Ντενίζ του Αζερμπαϊτζάν. Πέρα απ' την αβεβαιότητα σχετικά με την επάρκεια ενεργειακών πόρων, το Αζερμπαϊτζάν ασκεί ευέλικτη πολιτική διεθνών συμμαχιών με συνεχείς διαπραγματεύσεις. Η συμπληρωματική στήριξη από το Τουρκμενιστάν θεωρείται επίσης επισφαλής. Το Τουρκμενιστάν προβαίνει προς το παρόν σε εξαγωγές μόνο προς Ρωσία, Κίνα και Ιράν, ενώ διαπραγματεύεται με τη Gazprom για την αγορά της συνολικής ετήσιας παραγωγής του σε φυσικό αέριο. Η διαχειρίστρια εταιρία του έργου, αυστριακή OMV, ανακοίνωσε τον Οκτώβρη ότι δεν είναι δυνατή η έναρξη της λειτουργίας του έργου μέσα στο 2017, όπως προέβλεπε ο αρχικός σχεδιασμός του. Στη συνέχεια ο αρμόδιος κοινοτικός Επίτροπος, Γκίντερ Ετινγκερ, δήλωσε ότι το κόστος κατασκευής του αγωγού ξεπερνά σημαντικά τις αρχικές προβλέψεις (14 δισ. έναντι αρχικών προβλέψεων 7,9 δισ. ευρώ), εκφράζοντας την αποστασιοποίησή του.

β) Το μικρότερο εναλλακτικό σχέδιο ITGI, με τη διαδρομή Τουρκία - Ελλάδα - Ιταλία, στηρίζεται από την ιταλική Edison, που στην ουσία έχει κύριο μέτοχο τη γαλλική EdF. Το έργο διαθέτει το 1/3 της μεταφορικής ικανότητας του Ναμπούκο και είναι ευάλωτο στις διακυμάνσεις των ελληνοτουρκικών σχέσεων (π.χ. η παραπομπή σε διεθνή διαιτησία της διαμάχης Botas - ΔΕΠΑ για χρέη 300 εκατ. δολαρίων της ελληνικής εταιρίας από προηγούμενη αγορά φυσικού αερίου). Η ελληνική κυβέρνηση εμφανίζει το συγκεκριμένο σχέδιο σαν την πιο ρεαλιστική εναλλακτική λύση για υλοποίηση ενός μέρους των ευρωατλαντικών σχεδίων. Προωθεί μια σειρά συμπληρωματικά έργα (διασυνδετήριος αγωγός Ελλάδας - Βουλγαρίας IGB, υπόγειες αποθήκες φυσικού αερίου στην Καβάλα, σταθμός υδροποιημένου φυσικού αερίου στην Αλεξανδρούπολη), ώστε να αυξηθεί η αξιοπιστία του εγχειρήματος και να αποκτήσει βαλκανική περιφερειακή διάσταση.

γ) Η τρίτη λύση, του αγωγού TAP με διαδρομή Ελλάδα - Αλβανία - Ιταλία έχει μεγαλύτερη μεταφορική ικανότητα από τον ITGI και αποτελεί τη συντομότερη και φθηνότερη λύση για την τροφοδοσία της Ιταλίας. Στηρίζεται από τη γερμανική EON, την ελβετική EGL και τη νορβηγική Statoil που συμμετέχει στην κοινοπραξία ελέγχου του αζέριου κοιτάσματος Σαχ Ντενίζ. Αναπτύσσεται συζήτηση σχετικά με την ανάγκη στήριξης του ITGI ή και του TAP που αντανακλά ελληνικές ενδοαστικές αντιθέσεις. Σε πρόσφατη μελέτη του IOBE εκτιμάται ότι ο TAP υπερέχει του ITGI λόγω της «ισχυρής κεφαλαιακής επάρκειας και της εκτεταμένης τεχνογνωσίας της κοινοπραξίας». Επισημαίνει ότι ο TAP ως άμεση ξένη επένδυση θα χρηματοδοτηθεί από τα κεφάλαια των μετόχων του, ενώ η υλοποίηση του ITGI απαιτεί σημαντική δημόσια επένδυση (170-210 εκατ. ευρώ ετησίως στη φάση κατασκευής) από τη ΔΕΠΑ. Στον αντίποδα η ΔΕΠΑ προβάλλει ότι το χερσαίο τμήμα του ITGI που θα διανύσει την Ελλάδα είναι μεγαλύτερο του TAP και διασφαλίζει περισσότερες θέσεις εργασίας στη φάση της κατασκευής.

Σε περίπτωση που τελικά υλοποιηθεί ο ITGI, αποκτά ιδιαίτερη σημασία ο έλεγχος της ΔΕΠΑ μετά την προβλεπόμενη ιδιωτικοποίησή της. Η απαίτηση αποτροπής του ρωσικού ελέγχου της ΔΕΠΑ συζητήθηκε κατά την επίσκεψη της υπουργού Εσωτερικών των ΗΠΑ Χίλαρι Κλίντον στην Ελλάδα. Υπάρχει σχέδιο επέκτασης του TAP προς Μαυροβούνιο - Βοσνία - Κροατία. Οι τρεις κοινοπραξίες των αντίστοιχων σχεδίων (Ναμπούκο, ITGI, TAP) υπέβαλαν την 1η Οκτώβρη προτάσεις προς την κοινοπραξία που διαχειρίζεται το κοίτασμα του Αζερμπαϊτζάν Σαχ Ντενίζ όπου δεσπόζει η BP (25%) και συμμετέχουν η νορβηγική Statoil (25%), η γαλλική Total, η αζέρινη Socan, η ρωσοϊταλική LukAgip, η τουρκική TPAO και η ιρανική NIOC. Τρεις μέρες πριν κατατεθούν οι προτάσεις εμφανίστηκε αιφνιδιαστικά από τη BP ένα εναλλακτικό σχέδιο.

δ) Το νέο βρετανικό σχέδιο South East Europe Pipeline (SEEP). Το σχέδιο της BP περιλαμβάνει σαν χώρες διαμετακόμισης την Τουρκία - Βουλγαρία - Ρουμανία - Ουγγαρία. Ο αγωγός στην πραγματικότητα αποτελεί μια μικρογραφία του Ναμπούκο, αφού αξιοποιεί την ήδη συμφωνημένη οδευση του Ναμπούκο. Είναι σχεδιασμένος για 10 δισ. κ.μ./έτος, σε σχέση με τα 30 δισ. κ.μ./έτος του Ναμπούκο και μπορεί να χρησιμοποιήσει σε μεγάλο βαθμό

έτοιμες υποδομές. Ουσιαστικά θα χρησιμοποιεί υπάρχουσα υποδομή για να συνδέσει την ανατολική Τουρκία και το Αζερμπαϊτζάν με τη δυτική Τουρκία. Προτείνεται κατασκευή νέου αγωγού από τη δυτική Τουρκία μέχρι την Ουγγαρία. Επιπλέον, ο νέος αγωγός δεν περιλαμβάνει το νότιο σκέλος του Ναμπούκο, δηλαδή δε θα δίνει τη δυνατότητα τροφοδοσίας με το αέριο της Μέσης Ανατολής (κυρίως Κουρδιστάν). Η φιλοσοφία σχεδιάσής του θα είναι να καλύπτει σχεδόν αποκλειστικά την παραγωγή από το αζέριο φυσικό αέριο χωρίς να δίνει μεγάλες δυνατότητες επέκτασης. Ο φερόμενος ως λόγος από την BP είναι ότι ο Ναμπούκο ενδέχεται να μη διασφαλίσει την πληρότητά του, κάτι που θα εκτοξεύσει το κόστος μεταφοράς για το αζέριο φυσικό αέριο. Ο νέος αγωγός εκτιμάται ότι θα χρειαστεί περί τα 7 δισ. δολάρια για να κατασκευαστεί, πολύ φθηνότερος δηλαδή από το Ναμπούκο, το κόστος του οποίου εκτιμάται στα 20 δισ. δολάρια.

ε) Ο αγωγός AGRI. Πρόκειται για ένα σχέδιο διασύνδεσης του Αζερμπαϊτζάν με τη Ρουμανία μέσω Γεωργίας και Μαύρης θάλασσας. Προβλέπεται ένας αγωγός από το Αζερμπαϊτζάν σε λιμάνι της Γεωργίας στη Μαύρη Θάλασσα, υδροποίηση του φυσικού αερίου, μεταφορά του με πλοίο στην Κωσταντζα της Ρουμανίας, επαναεριοποίησή του και μεταφορά του με το υπάρχον δίκτυο φυσικού αερίου. Μελετώνται τρεις εκδόσεις του αγωγού, των 2, 5 και 8 δισ. κ.μ. φυσικού αερίου ανά έτος, με κόστος από 1,2 έως 4,5 δισ. ευρώ.

Το βρετανικό ενδιαφέρον να μην επεκταθεί το σχέδιο Ναμπούκο προς το Κουρδιστάν σχετίζεται με τη διαπάλη των διεθνών ομίλων για τον έλεγχο των κοιτασμάτων του Β. Ιράκ, μια περιοχή από τις πλουσιότερες διεθνώς σε κοιτάσματα φυσικού αερίου και πετρελαίου. Εκεί η βρετανική BP ανταγωνίζεται αμερικανικούς ομίλους (π.χ. διαπάλη για το συμβόλαιο εκμετάλλευσης του κοιτάσματος Ρουμάλα). Στο πλαίσιο αυτό δραστηριοποιείται η βρετανοτουρκική κοινοπραξία Genel Energy International με συμμετοχή του τουρκικού ομίλου Καραμεχμέτ, της BP και της Goldman Sachs. Η Genel εκμεταλλεύεται κοιτάσμα 770 εκατ. βαρελιών και συμμετέχει σε συμμαχικό σχήμα με τη θυγατρική της κινεζικής Σινοπέκ (Addax). Σε συνδυασμό με το ρόλο της BP στο μεγάλο πετρελαιοαγωγό Μπακού - Τσειχάν, διαπιστώνουμε την εδραίωση της βρετανοτουρκικής ενεργειακής συνεργασίας στην περιοχή.

Η Τουρκία εντείνει την προσπάθειά της για εδραίωση της παρουσίας της στο Β. Ιράκ και αναβαθμίζει τη στρατιωτική της παρουσία, αξιοποιώντας την αντιπαράθεση με το PKK. Η πρόσφατη τουρκική εισβολή ξεπέρασε το βάθος των τεσσάρων χιλιομέτρων στο έδαφος του Β. Ιράκ, χωρίς να σημειωθεί ουσιαστική αμερικανική αντίδραση.

Η επενδυτική δραστηριότητα της Βρετανίας στο Β. Ιράκ σε συνδυασμό με τα σχέδια διερευνητικών γεωτρήσεων της ολλανδοβρετανικής Shell με την τουρκική ΤΡΑΟ στον κόλπο της Μερσίνης, της Αλεξανδρέτας και της Ατάλειας οξύνουν τον ανταγωνισμό με τους αμερικανικούς ομίλους (Exxon Mobil, Chevron, HessCorp, Marathon Oil Corp κ.ά.) Η Exxon Mobil έχει ήδη υπογράψει συμβόλαια με την κουρδική αρχή του Β. Ιράκ, αλλά δεν έχει προχωρήσει σε εκμετάλλευση γιατί υπήρξε αντίδραση της κυβέρνησης της Βαγδάτης. Πρόκειται στην ουσία για σύνθετη διαπραγμάτευση, όπου εμπλέκονται οι κυβερνήσεις Ιράκ και Τουρκίας, οι κουρδικές αρχές και παρεμβαίνουν οι ΗΠΑ και η Βρετανία.

Στη πραγματικότητα η Τουρκία αποτελεί το βασικό ενεργειακό κόμβο για τα ευρωατλαντικά σχέδια μεταφοράς φυσικού αερίου από το Αζερμπαϊτζάν. Η Ελλάδα μπορεί να αποκτήσει ένα μικρότερο ρόλο στο βαθμό που προκριθεί το σχέδιο ITGI ή μια σύμπραξη των σχεδίων ITGI-TAP. Στο σημείο αυτό αξίζει να υπενθυμίσουμε την πολύμορφη αμερικανική πίεση που ασκήθηκε στην κυβέρνηση Καραμανλή για την εγκατάλειψη της στήριξης του αγωγού South Stream και τη στροφή προς την υλοποίηση του ITGI (π.χ. απόρρητα τηλεγραφήματα αμερικανικής Πρεσβείας)⁴.

Από την άλλη η Ρωσία παραμένει βασικός ενεργειακός προμηθευτής της Τουρκίας, η οποία χωρίς το ρωσικό

φυσικό αέριο δεν μπορεί να καλύψει της ενεργειακές της ανάγκες.

Τον Οκτώβρη, ο κρατικός τουρκικός όμιλος Botas αποφάσισε να διακόψει τη συμφωνία που είχε υπογράψει με την Gazprom από το 1986. Αφορμή υπήρξε η άρνηση της Gazprom να παραχωρήσει στη Botas ανάλογες διευκολύνσεις μ' αυτές που διασφαλίζει στην Ιταλική ENI. Το γεγονός συσχετίστηκε με έρευνες που ξεκινά η ΕΕ για τα συμβόλαια της Gazprom σε διάφορα κράτη-μέλη της. Οι έρευνες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αφορούν την καταπάτηση των κανόνων του ανταγωνισμού με επιβολή πολύ διαφορετικών τιμών πώλησης του ρωσικού φυσικού αερίου στα διάφορα κράτη-μέλη και ξεκίνησαν με αφορμή τη σχετική διαμαρτυρία της Λιθουανίας. Στηρίζονται από κράτη-μέλη που ανησυχούν για τη γερμανορωσική προσέγγιση.

Ωστόσο η τουρκική κίνηση φαίνεται ότι σχετίζεται τόσο με την αναδιάρθρωση της αγοράς φυσικού αερίου στο εσωτερικό της χώρας όσο και με την προσπάθεια διαπραγμάτευσης με τις ΗΠΑ σχετικά με τα ανοιχτά ζητήματα στην περιοχή. Το τμήμα του φυσικού αερίου που δεν εισάγει πλέον η Botas θα το εισάγουν άλλες ιδιωτικές εταιρίες.

Η έκβαση της διαπάλης για το μέλλον του Νότιου Διαδρόμου θα κριθεί και από την εξέλιξη σε δύο συμπληρωματικά ενεργειακά πεδία: Το πραγματικό μέγεθος των κοιτασμάτων φυσικού αερίου στις ΑΟΖ Κύπρου - Ισραήλ και τη δυνατότητα μεταφοράς του στην ΕΕ και τη μεταβολή του συσχετισμού δυνάμεων στη Βόρεια Αφρική μετά την ιμπεριαλιστική επέμβαση στη Λιβύη και τις πρόσφατες εξελίξεις σε Αίγυπτο - Τυνησία.

Οι αφρικανικές μεσογειακές χώρες συμβάλλουν στην ενεργειακή τροφοδοσία της ΕΕ με διάθεση υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG) και πετρελαίου (υποθαλάσσιες συνδέσεις Αλγερίας - Τυνησίας - Ιταλίας, Αλγερίας - Μαρόκου - Ισπανίας, Λιβύης - Ιταλίας). Η σημαντικότερη αλλαγή αφορά τη Λιβύη, όπου πριν την επέμβαση η Ιταλία διασφάλιζε το 29% των συνολικών εξαγωγών πετρελαίου και η Κίνα το 13%, ενώ η Βρετανία είχε περιοριστεί στο 4%, οι ΗΠΑ στο 5% και η Γαλλία στο 14%. Τα ποσοστά αυτά θα αλλάξουν ριζικά το επόμενο διάστημα.

Από την άλλη παραμένει ανοικτό το ενδεχόμενο μεταφοράς ισραηλινού και κυπριακού φυσικού αερίου σε υγροποιημένη μορφή (LNG), αξιοποιώντας την Ελλάδα σαν κόμβο μεταφοράς, που απαιτεί μεγάλες επενδύσεις δημιουργίας σχετικής υποδομής (άνω των 10 δισ. ευρώ) . Σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να σημειώσουμε τις σημαντικές επενδύσεις 6 ελληνικών εφοπλιστικών ομίλων σε πλοία μεταφοράς LNG που ξεπερνούν τα 5 δισ. δολάρια το 2011 (Λιβανός, Αγγλικούσης, Οικονόμου, Μαρτίνος, Προκόπου κ.ά.), καθώς και τα ισραηλινά σχέδια επενδύσεων στο λιμάνι της Αλεξανδρούπολης. Ωστόσο, όπως θα δούμε στη συνέχεια, αυτή η επιλογή δεν είναι δεδομένη για την κυβέρνηση του Ισραήλ και τους αμερικανικούς και ισραηλινούς ομίλους (Noble Energy, Delek group) που διαπραγματεύονται σαν εναλλακτικό προορισμό την Απω Ανατολή και ιδιαίτερα την Κίνα. Επίσης, σύμφωνα με δηλώσεις του Τούρκου υπουργού Ενέργειας, Τανέρ Γιλντίζ και δημοσιεύματα του τουρκικού Τύπου (π.χ. εφημερίδα «Σαμπάχ») δεν έχει αποκλειστεί το ενδεχόμενο μεταφοράς ισραηλινού και κυπριακού αερίου μέσω Τουρκίας.

Αξίζει τέλος να σημειωθεί και το ανταγωνιστικό σχέδιο Ιράν - Ιράκ -Συρίας για αγωγή μεταφοράς φυσικού αερίου από το κοίτασμα South Pars της Κασπίας στη Μεσόγειο και τη μετέπειτα διοχέτευσή του στις ευρωπαϊκές αγορές. Η σχετική συμφωνία ύψους 10 δισ. ευρώ υπογράφηκε στα μέσα του περασμένου Ιούλη και αποτελεί απειλή για τα ευρωατλαντικά σχέδια.

Συμπερασματικά το ρωσικό σχέδιο South Stream παρουσιάζει σήμερα μεγαλύτερες δυνατότητες υλοποίησης έναντι του βασικού ευρωατλαντικού σχεδίου Ναμπούκο. Ταυτόχρονα εντείνονται οι ρωσικές πιέσεις προς το Αζερμπαϊτζάν. Στο έδαφος αυτών των πιέσεων, αλλά και των αντιθέσεων ΗΠΑ - Βρετανίας, η κυβέρνηση του Αζερμπαϊτζάν

ανέβαλε ήδη το χρόνο δημοσιοποίησης της απόφασης για την κοινοπραξία του «Νότιου Διαδρόμου» που θα αξιοποιήσει το κοίτασμα Σαχ-Ντενίζ και τον μετέθεσε για το δεύτερο τρίμηνο του 2012.

Ο στόχος της ελληνικής αστικής τάξης για αναβάθμιση της Ελλάδας σε ενεργειακό κόμβο φαίνεται υπερβολικά φιλόδοξος και μπορεί να περιοριστεί τελικά στην προσπάθεια συμμετοχής στο ρωσικό σχέδιο South Stream. Αντίστοιχα, σε περίπτωση επικράτησης του ρωσικού σχεδίου, χωρίς διασύνδεση με την Τουρκία αποδυναμώνεται ο ρόλος της τελευταίας ως ενεργειακού κόμβου της ευρύτερης περιοχής.

Η ΔΙΑΠΑΛΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΝΗ ΚΥΠΡΟΥ - ΙΣΡΑΗΛ

Η Κύπρος έχει αποδεχτεί τη Σύμβαση του ΟΗΕ του 1982 για το Δίκαιο της Θάλασσας που τέθηκε τελικά σε εφαρμογή το 1994, σε αντίθεση με την Τουρκία. Το Φλεβάρη του 2003 υπέγραψε Συμφωνία για την οριοθέτηση ΑΟΖ με την Αίγυπτο, το Γενάρη του 2007 με το Λίβανο και το Δεκέμβρη του 2010 με το Ισραήλ. Η Σύμβαση του ΟΗΕ έχει κυρωθεί από την ΕΕ από το 1998. Ακολούθησε η Συμφωνία Κύπρου - Ισραήλ για την έρευνα και εκμετάλλευση των κοιτασμάτων φυσικού αερίου που βρίσκονται εντός των συγκεκριμένων ΑΟΖ (βλ. Χάρτες 2 και 3 στο Παράρτημα). Ο Λίβανος -που τυπικά βρίσκεται σε εμπόλεμη κατάσταση με το Ισραήλ και δεν μπορεί να διαπραγματευτεί μαζί του για την ΑΟΖ- δεν επικύρωσε τελικά την αρχική Συμφωνία του 2007 για την ΑΟΖ με την Κύπρο και κατήγγειλε το Σεπτέμβρη του 2011 στον ΟΗΕ τη Συμφωνία Ισραήλ - Κύπρου (η Χεζμπολάχ απειλεί μάλιστα και με στρατιωτικά αντίμετρα), αφού αυτή όριζε -έμμεσα- και τα βόρεια θαλάσσια σύνορα του Ισραήλ, δηλαδή τα νότια σύνορα του Λιβάνου. Η κυβέρνηση του Λιβάνου έχει υποβάλει στα Ηνωμένα Έθνη, από τον Αύγουστο του 2010, τις τελικές συντεταγμένες του χώρου ευθύνης του Λιβάνου που θεωρεί ότι βρίσκονται τα νότια σημεία των συνόρων του με την Κύπρο, ανοίγοντας με τον τρόπο αυτό διαπραγματεύση με το Ισραήλ για τα μεταξύ τους σύνορα έμμεσα. Από το Νοέμβρη του 2010 υπέβαλε αντίστοιχα συντεταγμένες προς την Κύπρο για τα θαλάσσια σύνορά του προς δυσμάς.

Η συγκεκριμένη ρήτρα υπάρχει και μέσα στη συμφωνία Κύπρου - Λιβάνου (ότι δηλαδή τα ακραία σημεία των συνόρων τους μπορούν να επαναδιαπραγματευτούν μετά από συζήτηση με τρίτες χώρες). Η αμφισβητούμενη περιοχή από το Λίβανο εκτιμάται σε 854 τετρ. χλμ. Το νέο έμμεσα προτεινόμενο θαλάσσιο σύνορο Ισραήλ-Λιβάνου τέμνει οριακά τα θαλάσσια οικόπεδα του Ισραήλ, υποδηλώνοντας ότι το Ισραήλ έχει συνυπολογίσει το ενδεχόμενο αυτής της διαμάχης. Επίμαχο ζήτημα αν συμπεριλαμβάνονται μια σειρά νησίδες που διαθέτει το Ισραήλ ανοιχτά από τις ακτές του. Ο υπολογισμός της ΑΟΖ από τις νησίδες αυτές ενδέχεται να δικαιώνει το Ισραήλ, ενώ ο μη συνυπολογισμός αυτών ως βάση μέτρησης της ΑΟΖ δικαιώνει το Λίβανο. Η ύπαρξη κατοικημένων ή κατοικήσιμων νησίδων μπορεί να οδηγήσει σε διεκδικήσεις για παρέκκλιση από την αυστηρή εφαρμογή της αρχής της μέσης γραμμής για την οριοθέτηση της ΑΟΖ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης το 2009 για τη διαφορά Ουκρανίας - Ρουμανίας, σχετικά με το αν θα αναγνωριστεί ΑΟΖ στην πολύ μικρή ακατοίκητη μέχρι το 2007 Ουκρανική νησίδα των Οφεν (Serpents Island). Στη συγκεκριμένη περίπτωση το Διεθνές Δικαστήριο αποδέχτηκε μια παρέκκλιση από τη μέση γραμμή (με βάση τη νομική αρχή της «αναλογικότητας») και δεν αναγνώρισε ΑΟΖ της συγκεκριμένης νησίδας.

Το Ισραήλ έχει προσδιορίσει τη δική του ΑΟΖ, χωρίς να αναγνωρίζει το αντίστοιχο δικαίωμα της παλαιστινιακής Λωρίδας της Γάζας (π.χ. στο κοίτασμα Μαρί Β). Η Τουρκία αξιοποιεί τις προαναφερόμενες αντιθέσεις και ισχυρίζεται ότι η κυπριακή κυβέρνηση δεν έχει δικαίωμα να συνάπτει διεθνείς συμφωνίες πριν λυθεί το Κυπριακό. Παράλληλα

εμφανίζεται σαν εγγυητής των δικαιωμάτων της τουρκοκυπριακής κοινότητας σε όλη την Κύπρο (π.χ. κέρδη από το οικόπεδο 12), ενώ ταυτόχρονα αναγνωρίζει και επικαλείται το τουρκοκυπριακό «ψευδοκράτος». Η Τουρκία αμφισβητεί την ύπαρξη ΑΟΖ στη νήσο Καστελόριζο και στη νήσο Στρογγύλη. Επικαλείται ότι η Μεσόγειος είναι κλειστή ή ημίκλειστη θάλασσα και επομένως διαθέτουν ΑΟΖ μόνο τα ηπειρωτικά εδάφη των εμπλεκόμενων χωρών. Εμφανίζει το Καστελόριζο και ιδίως τη Στρογγύλη σαν πολύ μικρά αυτόνομα νησιά που δεν αποτελούν λειτουργικό τμήμα των Δωδεκανήσων και στερούν την πολύ μεγαλύτερη τουρκική ακτή από την ΑΟΖ, την οποία θα κατοχύρωναν αν δεν υπήρχαν. Στο πλαίσιο αυτό αξιοποιεί και την αναφορά στο κριτήριο του σχετικού μεγέθους των ακτών στην απόφαση του διεθνούς δικαστηρίου της Χάγης για τον προσδιορισμό της υφαλοκρηπίδας Λιβύης - Μάλτας.

Μειονεκτήματα της Τουρκίας είναι ότι δεν έχει αποδεχτεί τη Σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας, ούτε καν τη γενική δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης και φυσικά βρίσκεται υπόλογη για την εισβολή και κατοχή τμήματος της Κύπρου. Εμφανίζει βαθιά αντίφαση, διεκδικώντας από τη μία ΑΟΖ για το τουρκοκυπριακό ψευδοκράτος και από την άλλη δικαιώματα της τουρκοκυπριακής κοινότητας στο σύνολο της κυπριακής επικράτειας (π.χ. από την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων φυσικού αερίου). Η επιχειρηματολογία της για τις ημίκλειστες θάλασσες θα μπορούσε να οδηγήσει σε συνεχείς εξαιρέσεις από την εφαρμογή της βασικής αρχής της μέσης γραμμής, π.χ. στον κόλπο της Ακαμπα (Αίγυπτος - Ισραήλ - Σαουδική Αραβία), στη θάλασσα του Σιαμ (Ταϊλάνδη - Καμπότζη - Μαλαισία). Τέλος η Τουρκία έχει οριοθετήσει την ΑΟΖ της στη Μαύρη θάλασσα με βάση τη «μέση γραμμή» με τη Ρωσία.

Η διαπάλη γύρω από τον προσδιορισμό των ΑΟΖ διαπλέκεται αντικειμενικά με 4 ζητήματα:

1. Τη διανομή της πίτας ενεργειακών πηγών - οδών μεταφοράς μεταξύ διεθνών ενεργειακών ομίλων και ιμπεριαλιστικών κέντρων στη σχετική θαλάσσια περιοχή.
2. Την ανακήρυξη και τα όρια του παλαιστινιακού κράτους.
3. Το πλαίσιο επίλυσης του Κυπριακού.
4. Το μελλοντικό καθεστώς της Συρίας και του Λιβάνου.

Σχετικά με τη διανομή της πίτας, έχει εκδηλωθεί βρετανικό, ρωσικό, γαλλικό, νορβηγικό και κινέζικο ενδιαφέρον για τα υπόλοιπα 12 θαλάσσια οικόπεδα της Κύπρου, μπροστά στο δεύτερο γύρο αδειοδότησης. Σημειώνουμε ότι η βρετανική Shell βρισκόταν σε διαπραγματεύσεις 20ετούς συμβολαίου κάλυψης των αναγκών της Κύπρου σε φυσικό αέριο που διακόπηκαν μετά τη συμφωνία της Κύπρου με Ισραήλ - ΗΠΑ.

Ταυτόχρονα το σχέδιο διασύνδεσης των ενεργειακών αποθεμάτων της Μεσογείου με Ιταλία - ΕΕ είναι αντικειμενικά ανταγωνιστικό προς τα σημερινά ρωσικά ενεργειακά σχέδια για την ΕΕ. Ωστόσο η Ρωσία δεν εγκαταλείπει τις οικονομικές σχέσεις που έχει οικοδομήσει με την Κύπρο. Η σύναψη συμφωνίας δανείου 2,5 δισ. ευρώ είναι ένα πρόσφατο χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Πιο σημαντική είναι η αξιοποίηση της διαπάλης ως μοχλού προώθησης διαφορετικών σχεδίων για την επίλυση του Κυπριακού. Έτσι η εκπρόσωπος του Στέιτ Ντιπάρτμεντ, Βικτόρια Νούλαντ, το Σεπτέμβρη του 2011 αναφέρθηκε στο πρόβλημα διανομής των εσόδων από τα ενεργειακά έργα μεταξύ ελληνοκυπριακής και τουρκοκυπριακής κοινότητας και στη σημασία της διαμεσολάβησης του ΟΗΕ, προκαλώντας την αντίδραση της κυπριακής πρεσβείας στην Ουάσινγκτον. Ταυτόχρονα εκδηλώθηκε τουρκική πρωτοβουλία με την πρόταση του Ερόγλου στον ΟΗΕ, να σταματήσουν οι έρευνες και να δημιουργηθεί κοινή επιτροπή αδειοδότησης των δυο κοινοτήτων. Ακολούθησαν

προτάσεις «διαμεσολάβησης» τόσο από τον ειδικό σύμβουλο του ΓΓ του ΟΗΕ, Α. Ντάουνερ, όσο και από τον επίτροπο της ΕΕ, Σ. Φούλκε, που πρότεινε παραπομπή της διαφοράς Λευκωσίας - Αγκυρας στη Χάγη. Στην πραγματικότητα τόσο οι ΗΠΑ όσο και η ΕΕ ανοίγουν παράθυρο για επιδιαιτησία του διεθνούς Δικαστηρίου για τον προσδιορισμό της κυπριακής ΑΟΖ, ασκώντας πίεση για μια συνολική συμφωνία.

Απ' την άλλη, με γερμανική στην ουσία πρωτοβουλία (έκθεση βουλευτού Μαρίνας Σούστερ), εγκρίθηκε ψήφισμα (Οκτώβρης 2011) στην Ολομέλεια της Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης, με το οποίο τίθεται σε αμφισβήτηση η ανάγκη παραμονής των 3 εγγυητριών δυνάμεων (Ελλάδας - Τουρκίας - Βρετανίας) και η νομιμότητα των βρετανικών στρατιωτικών βάσεων. Είχε προηγηθεί η επίσκεψη Μέρκελ στην Κύπρο. Το Δεκέμβρη του 2011 καταγράφηκε όξυνση στις γαλλοτουρκικές σχέσεις με αφορμή ψήφισμα της γαλλικής εθνοσυνέλευσης σχετικά με τη γενοκτονία των Αρμενίων. Στις 31 Οκτώβρη 2011 πραγματοποιήθηκαν τριμερείς συνομιλίες του ΓΓ του ΟΗΕ, Μπαν Κιν Μουν, με τους Χριστόφια και Ερόγλου, χωρίς διαφοροποιήσεις των θέσεων της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Τουρκοκυπριακής πλευράς.

Η κινητικότητα δεν περιορίζεται σε διπλωματικές κινήσεις. Ηδη καταγράφεται υπερσυγκέντρωση πλωτών και εναέριων στρατιωτικών δυνάμεων ανοιχτά της Κύπρου (καταδρομικό Monterey των ΗΠΑ, 2 γερμανικά πλοία, περιπολίες ισραηλινής αεροπορίας και ναυτικού, κάθοδος και του ρωσικού αεροπλανοφόρου «Ναύαρχος Κουζνέτσοφ» και 6 ρωσικών αντιτορπιλικών στην περιοχή). Την ίδια ώρα, τρία πολεμικά πλοία της Τουρκίας είναι ήδη ελλιμενισμένα στην Αμμόχωστο, ενώ στην Κυπριακή ΑΟΖ βρίσκεται και η ελληνική φρεγάτα «Υδρα».

Οι τουρκικές στρατιωτικές κινήσεις εντάσσονται σε μια διαπραγματευτική τακτική που αξιοποιεί τη δημιουργία τετελεσμένων. Σε αυτόν τον άξονα εντάσσεται η προσωρινή κινητοποίηση του παλαιού ερευνητικού σκάφους «Πίρι Ρείς» μέσα στην κυπριακή ΑΟΖ, ο προσανατολισμός για τουρκική γεώτρηση δυτικά της Πάφου όπου εφάπτεται η ελληνική ΑΟΖ με την κυπριακή, η διέλευση της φρεγάτας «Κεμάλ Ρείς» ανοιχτά του Σουνίου, η αναγγελία τουρκικών ερευνών ανοιχτά του Καστελόριζου.

Ο τουρκικός όμιλος ΤΡΑΟ προχώρησε ήδη σε συμφωνίες⁵ με τη βρετανοολλανδική Shell για τη διενέργεια διερευνητικών γεωτρήσεων στην Ανατολική Μεσόγειο που περιλαμβάνουν τμήμα των οικόπεδων της κυπριακής ΑΟΖ. Στον τουρκικό τύπο καταγράφεται η αποστολή επίσημης πρόσκλησης για συμμετοχή σε έρευνες στον κόλπο της Μερσίνης, της Αλεξανδρέττας και της Απάλειας σε αμερικανικούς, γαλλικούς και βραζιλιάνικους ομίλους (Chevron, Exxon-Mobil, Total, Petrobras κ.ά.)⁶.

Οι τουρκικές ενέργειες προσπαθούν να επιβάλουν σαν τετελεσμένο ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ δύο κυρίαρχων κρατών και όχι απόπειρα αμφισβήτησης της ΑΟΖ και γενικότερα των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Κύπρου. Η Τουρκία επιχειρεί να αναβαθμίσει το ψευδοκράτος σε κράτος με δική του ΑΟΖ και σε περίπτωση αποτυχίας να ζητήσει άλλα οικονομικά και πολιτικά ανταλλάγματα.

Η τουρκική ηγεσία διαπραγματεύεται ουσιαστικά με ΗΠΑ - Ισραήλ ένα πλαίσιο συμφωνίας προς όφελος και των δυο πλευρών, είτε με την επιβολή ενός νέου σχεδίου Ανάν είτε με μια ντε φάκτο διχοτόμηση.

Αξιοποιεί διαπραγματευτικά τη δυνατότητα συμβολής της στην επιβολή κυρώσεων και στην υπονόμευση της κυβέρνησης Ασαντ στη Συρία, τη στάση της στο παλαιστινιακό και στη συμμετοχή στη νατοϊκή αντιπυραυλική ασπίδα. Οι πρόσφατες επισκέψεις του επικεφαλής της CIA και του διοικητή των ευρωπαϊκών δυνάμεων του NATO στην Αγκυρα αποτυπώνουν αυτές τις διεργασίες.

Στον αντίποδα των τουρκικών κινήσεων, το Ισραήλ επιχειρεί να εδραιώσει έναν άξονα στρατηγικής συνεργασίας με

την Κύπρο σαν εγγύηση για τα κυριαρχικά της δικαιώματα. Προβάλλει τη στρατιωτική του ισχύ σαν δύναμη ανάσχεσης των τουρκικών επεκτατικών σχεδίων. Αξιοποιεί το γεγονός ότι το κοιτάσμα Αφροδίτη δεν εμπίπτει εξ ολοκλήρου στο κυπριακό «Οικόπεδο 12», αλλά και στην ισραηλινή ΑΟΖ. Όπως όμως προβλέπεται από το άρθρο 2 της Συμφωνίας οριοθέτησης των ΑΟΖ «στην περίπτωση που υπάρχουν φυσικοί πόροι, συμπεριλαμβανομένων υδρογονανθρακικών ταμιευτήρων, που εκτείνονται από την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη του ενός Μέρους στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη του άλλου, τα δύο Μέρη θα συνεργαστούν με σκοπό την επίτευξη συμφωνίας-πλαίσιο καταμερισμού για τους τρόπους κοινής ανάπτυξης και εκμετάλλευσης τέτοιων πόρων»⁷. Ετσι στην πράξη δρομολογείται η «συνεκμετάλλευση» του κοιτάσματος με τη συνεργασία του αμερικανικού ομίλου Noble Energy και της ισραηλινής Delek.

Παράλληλα συνεχίζονται οι διεργασίες και οι πιέσεις σχετικά με το τελικό πλαίσιο συμφωνίας Κύπρου - Ισραήλ για τη μεταφορά φυσικού αερίου. Κατά τη διάρκεια παρουσίασης του θέματος στο Χιούστον των ΗΠΑ, ο διευθύνων σύμβουλος της Noble Energy Charles Davidson πρόκρινε τη λύση τερματικού σταθμού υδροποίησης του φυσικού αερίου έναντι του δαπανηρού και επισφαλούς υποθαλάσσιου αγωγού μεταφοράς και άφησε ανοιχτό το βασικό προορισμό πώλησης του φυσικού αερίου. Τόνισε ότι είναι νωρίς για να αποφασιστεί αν η εξαγωγή θα κατευθυνθεί στην Ευρώπη ή στην Απω Ανατολή. Διευκρίνισε ότι υπάρχουν εναλλακτικές δυνατότητες κατασκευής τερματικού σταθμού μεταφόρτωσης υδροποιημένου αερίου (LNG) σε Κύπρο, Ισραήλ, Αίγυπτο, με πιθανό ενδεχόμενο κατασκευής πλωτού τερματικού σταθμού υδροποίησης του φυσικού αερίου στην πηγή του (βλ. Χάρτη 4 στο Παράρτημα). Αντίστοιχες θέσεις εξέφρασε και ο διευθυντής των δραστηριοτήτων της Noble Energy στην Κύπρο, John Tomich, σε διάλεξή του στο Πανεπιστήμιο Κύπρου.⁸ Αξίζει να σημειωθεί ότι η Noble Energy και η Ισραηλινή Delek που έχουν τα δικαιώματα του κοιτάσματος Λεβιάθαν συνομιλούν με τον κινεζικό όμιλο CNOOC για σχετική συνεργασία.

Αυτές οι διεργασίες ανησυχούν το τμήμα της κυπριακής αστικής τάξης, το οποίο επιθυμεί τη μετατροπή της Κύπρου σε κόμβο μεταφοράς φυσικού αερίου προς την ΕΕ. Αποτελούν μοχλό πίεσης, ώστε η κυπριακή κυβέρνηση να συμπράξει ενεργά σε στρατηγική συμμαχία με της ΗΠΑ και το Ισραήλ και να στηρίξει μια λύση του Κυπριακού στην κατεύθυνση μιας παραλλαγής του Σχεδίου Ανάν. Σε αυτές τις συνθήκες έχει ιδιαίτερη σημασία να μην εγκλωβιστεί η κυπριακή κυβέρνηση στον ιμπεριαλιστικό άξονα Κύπρου - Ισραήλ και να μην παραιτηθεί απ' την προβολή του Κυπριακού ως διεθνούς ζητήματος εισβολής και κατοχής, σύμφωνα και με τις σχετικές αποφάσεις του ΟΗΕ.

Οι πιέσεις στην κυπριακή κυβέρνηση θα ενταθούν, αφού μετά την έναρξη των γεωτρήσεων αναθεωρήθηκαν οι αρχικές εκτιμήσεις για την εκμεταλλεύσιμη ποσότητα φυσικού αερίου από τα 8 δισ. κυβικά πόδια στα 11 δισ. κυβικά πόδια. Παράλληλα η κυπριακή κυβέρνηση επιχειρεί με διπλωματικές επαφές να διασφαλίσει την τελική συμφωνία Λιβάνου και Αιγύπτου για την οριοθέτηση της ΑΟΖ.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΕΓΧΩΡΙΩΝ ΚΟΙΤΑΣΜΑΤΩΝ

Η ερευνητική διαδικασία περιορίζεται προς το παρόν στην ευρύτερη περιοχή του Ιονίου και νότια της Κρήτης, δηλαδή δεν αφορά το Βόρειο Αιγαίο (Μπάμπουρας - Θάσος).

Η διεθνής πρόσκληση ενδιαφέροντος της κυβέρνησης για διεξαγωγή σεισμικών ερευνών (Σεπτέμβρη 2011) αφορά θαλάσσια έκταση 220 χιλιάδων τετρ. χλμ. και ανακήρυξη ανάδοχου μέχρι το τέλος του 2011. Κυβερνητικές

εκτιμήσεις πιθανολογούν για δυνατότητες κάλυψης του 30% των εγχώριων αναγκών (500 εκατ. βαρέλια), όμως άλλες εκτιμήσεις πιθανολογούν πολύ μεγαλύτερα μεγέθη. Σε συνέδριο που διοργάνωσε το Πολυτεχνείο Κρήτης, ο ομότιμος καθηγητής Αντώνης Φώσκολος αναφέρθηκε σε βεβαιωμένο κοίτασμα φυσικού αερίου που ισοδυναμεί με 20 δισ. βαρέλια πετρελαίου (νότια του Πλακιά και λεκάνη του Ηροδότου). Ξεκινά επίσης έρευνα και για την ύπαρξη μη συμβατικού φυσικού αερίου, με νέες διαδικασίες εντοπισμού σχιστολιθικού αερίου (καλύπτει ήδη το 30% της συνολικής παραγωγής φυσικού αερίου στις ΗΠΑ).

Για το διεθνή διαγωνισμό επιλέχθηκε από την κυβέρνηση η μέθοδος της απόκτησης δεδομένων μη αποκλειστικού χαρακτήρα. Έτσι το σύνολο των ευρημάτων θα δοθεί στο δημόσιο, αλλά οι εταιρίες θα διατηρήσουν το δικαίωμα πώλησης των δεδομένων σε διεθνείς ομίλους που ενδιαφέρονται για τις γεωτρήσεις (β' φάση ερευνών). Ήδη προσήλθαν ορισμένοι όμιλοι: η αμερικανοβρετανική Spectrum ASA και οι νορβηγικές PGS και TGS-NOPEC. Σημειώνουμε ότι η Spectrum και η PGS συνεργάστηκαν στις έρευνες στη Λεκάνη του Λεβαντινού στην Ανατολική Μεσόγειο, όπου εντοπίστηκαν το κοίτασμα Λεβιάθαν (Ισραήλ) και το κοίτασμα του οικοπέδου 12 (Κύπρος). Αντίστοιχα, τα βασικά γραφεία του ομίλου TGS είναι σε ΗΠΑ, Βρετανία και Αυστραλία.

Η ελληνική κυβέρνηση συνεργάζεται ήδη με το γαλλικό κρατικό ινστιτούτο πετρελαίου (BEICIP). Ιδιαίτερα για τη σημαντική περιοχή νότια της Κρήτης καταγράφεται έντονο ερευνητικό ενδιαφέρον απ' τους πρωταγωνιστές των εξορύξεων στις ΑΟΖ Κύπρου και Ισραήλ, δηλαδή την αμερικανική Noble Energy και τον ισραηλινό όμιλο Delek, με τη θυγατρική Anver Oil&Gas.

Σε ομιλία του στις 7 Δεκέμβρη 2011 στην αρμόδια επιτροπή της Βουλής, ο υφυπουργός Ενέργειας Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής Ι. Μανιάτης ανέφερε ότι μόλις ολοκληρωθούν οι σεισμικές έρευνες θα δοθούν 15 οικόπεδα με ανοιχτό γύρο παραχωρήσεων και ότι έχει ήδη εκδηλωθεί ενδιαφέρον από ΗΠΑ, Ισραήλ, Καναδά, Γαλλία, Ρωσία, Νορβηγία, Κύπρο, Ινδία, Δανία.

Παράλληλα η κυβέρνηση προχωρεί σε διεθνή διαγωνισμό για έρευνα και εκμετάλλευση σε τρία οικόπεδα που υπάρχουν έγκυρες εκτιμήσεις για 280 εκατ. βαρέλια απολήψιμα αποθέματα. Η ανοιχτή πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος (open door) αφορά την περιοχή του Πατραϊκού Κόλπου (εκτιμήσεις για 200 εκατ. βαρέλια), του βόρειου τμήματος της Ηπείρου (80 εκατ. βαρέλια) και του Κατάκολου (3 εκατ. βαρέλια). Σε παλιότερο γύρο εκχωρήσεων είχαν δραστηριοποιηθεί στα αντίστοιχα οικόπεδα η Triton, η Enterprise Oil και η ΔΕΠ-ΕΚΥ. Η εκμετάλλευση δεν είχε προχωρήσει εκείνη την περίοδο λόγω τεχνικών δυσκολιών και επιχειρηματικών επιλογών που σχετίζονταν με την τιμή του πετρελαίου και το προσδοκώμενο ποσοστό κέρδους των επενδύσεων. Κυβερνητικές πηγές προσδιορίζουν τα έσοδα του δημοσίου σε 8-10 δισ. δολάρια. Ενδιαφέρον έχουν εκδηλώσει οι αμερικανικές Noble Energy και Chevron, η νορβηγική Statoil και η βρετανική BP και Shell.

Τέλος, ο Ι. Μανιάτης ανακοίνωσε ότι προβλέπεται και τρίτος τρόπος ερευνών: να υποβάλει αίτηση για έρευνα ένας μονοπωλιακός όμιλος που έχει στοιχεία για μια περιοχή, τα οποία δε διαθέτει το ελληνικό δημόσιο και στο βαθμό που αυτά κριθούν αξιόπιστα, να προκηρυχτεί διαγωνισμός.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η ελληνική κυβέρνηση προχωρεί στις έρευνες χωρίς να έχει ανακηρύξει ΑΟΖ. Η μόνη αναφορά που υπάρχει σχετικά με το θέμα είναι ένας χάρτης (βλ. Χάρτη 5 στο Παράρτημα) που συμπεριλαμβάνεται στη δημόσια πρόσκληση ερευνών για σεισμικά δεδομένα που γίνεται στα πλαίσια του νόμου 4001/2011⁹. Ο χάρτης αυτός προσδιορίζει την προς έρευνα περιοχή με βάση τη διεθνή αρχή της μέσης γραμμής και σταματά στη θαλάσσια περιοχή της Κρήτης, στα θαλάσσια σύνορα με τη Λιβύη. Αυτή η ενέργεια δεν ισοδυναμεί με επίσημη ανακήρυξη ΑΟΖ από μέρους της Ελλάδας, ώστε να ξεκινήσει η διαδικασία οριοθέτησης τόσο με την Τουρκία όσο

και με την Αίγυπτο με βάση τις αρχές του διεθνούς δικαίου της θάλασσας. Ο συγκεκριμένος χάρτης δεν καλύπτει το Αιγαίο και την κρίσιμη περιοχή του Καστελόριζου. Επομένως η Ελλάδα δεν έχει κατοχυρώσει την ΑΟΖ στη κρίσιμη περιοχή νότια της Κρήτης που ζητούν να ερευνηθούν οι αμερικανικοί και ισραηλινοί όμιλοι (Noble - Delek)

Η μόνη ενεργή επίσημη συμφωνία είναι η παλιότερη μεταξύ Ελλάδας - Ιταλίας για οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας. Πρέπει να αναφέρουμε ότι η εν λόγω οριοθέτηση δεν έχει συμπεριλάβει εξ ολοκλήρου την υφαλοκρηπίδα του κατοικημένου νησιού Οθωνοί. Έτσι αποκτά ευρύτερη σημασία η ακύρωση από το Συνταγματικό Δικαστήριο της Αλβανίας στις 26 Γενάρη 2010 της αρχικής συμφωνίας Ελλάδας - Αλβανίας για ΑΟΖ που υπογράφηκε τον Απρίλη του 2009, λίγο μετά την κύρωση από την Ελλάδα της συμφωνίας σύνδεσης της Αλβανίας στην ΕΕ. Η συμφωνία Ελλάδας - Αλβανίας για την ΑΟΖ σε αντίθεση με τη συμφωνία Ελλάδας - Ιταλίας προέβλεπε πλήρη κυριαρχικά δικαιώματα για Οθωνούς και Ερεϊκούσα και μετά την επικύρωση της συμφωνίας θα ακολουθούσε και νέα τριμερής συμφωνία Ελλάδας - Αλβανίας - Ιταλίας για την από κοινού οριοθέτηση των θαλάσσιων συνόρων. Να σημειώσουμε τέλος και τη συμφωνία Αλβανίας - Τουρκίας για παροχή λιμενικών διευκολύνσεων σε 5 τουρκικά πολεμικά πλοία και 1.125 προσωπικό σε ναυτική βάση της Αλβανίας.

Το κυβερνητικό πλαίσιο επανασύστασης του Εθνικού Φορέα Διαχείρισης Υδρογονανθράκων και προκήρυξης των ερευνών οδηγεί στη διανομή του ενεργειακού πλούτου σε μια χούφτα ομίλους που θα κερδίσουν τη μερίδα του λέοντος από την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων. Ο συγκεκριμένος εθνικός φορέας όχι μόνο δε θα διεξάγει αυτοδύναμη έρευνα, αλλά δε θα μετέχει καν σε κοινοπραξία έρευνας και εκμετάλλευσης. Δε διασφαλίζονται ούτε τα συνήθη ανταλλάγματα (ενίσχυσης εγχώριας τεχνολογίας, απασχόλησης και επιστημονικής έρευνας κλπ.) ούτε καν όροι ουσιαστικού ελέγχου της δράσης των ομίλων. Η προκήρυξη διαγωνισμού που βασίζεται σε δεδομένα που παρέχουν οι ίδιοι οι διεθνείς όμιλοι αποτελεί το πιο ευνοϊκό πλαίσιο συμφωνίας για την κερδοφορία τους.

Η ΣΥΝΘΕΤΗ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

Οι στρατηγικές θέσεις της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής έχουν διατυπωθεί με σαφήνεια από το σημερινό ΥΠΕΞ Αχμέτ Νταβούτογλου. Στη μελέτη του «Το στρατηγικό βάθος» αναφέρει:

1. Η Τουρκία δεν είναι μόνο μια χώρα του Αιγαίου, αλλά μια χώρα της Ανατολικής Μεσογείου που δρα σε ευρύτερο πλαίσιο, σε μια περιοχή που εκτείνεται από την Αδριατική ως τον κόλπο της Αλεξανδρέττας και τη διώρυγα του Σουέζ.

2. Το Αιγαίο αποτελεί το σημαντικότερο κομβικό σημείο της Ευρασίας. Το γεγονός ότι τα νησιά του Αιγαίου βρίσκονται υπό ελληνική κυριαρχία αποτελεί το σημαντικότερο αδιέξοδο της πολιτικής για τη θαλάσσια περιοχή της Τουρκίας.

Στην περίπτωση που ισχύσει η εφαρμογή των 12 ν.μ. για το καθεστώς των χωρικών υδάτων, η Τουρκία δε θα έχει στην πράξη πρόσβαση στο Αιγαίο χωρίς την άδεια της Ελλάδας, τη στιγμή που το 65% του εξωτερικού εμπορίου της πραγματοποιείται μέσω θαλάσσιων μεταφορών που διασχίζουν το Αιγαίο.

3. Η Τουρκία για να γίνει μια πραγματική περιφερειακή δύναμη είναι υποχρεωμένη να αυξήσει την επιρροή της στις θαλάσσιες αρτηρίες που εκτείνονται από το Αιγαίο ως την Αδριατική και από το Σουέζ ως την Ερυθρά Θάλασσα.

4. Μια χώρα που παραμελεί την Κύπρο δεν είναι δυνατό να έχει αποφασιστικό λόγο στις παγκόσμιες και περιφερειακές πολιτικές. Η δυτική άκρη της Κύπρου συγκροτεί το θεμέλιο λίθο των στρατηγικών ισορροπιών της

Ανατολικής Μεσογείου, των Βαλκανίων, της Βόρειας Αφρικής. Η Γερμανία επέδειξε προθυμία στην ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ για να αποκτήσει στρατηγικό προβάδισμα στο νότιο άξονα, όπου μειονεκτεί έναντι των ΗΠΑ. Μέσω της Κύπρου η ΕΕ μετέχει πλέον άμεσα στα θέματα της Μέσης Ανατολής.

5. Ακόμα και αν δεν υπήρχε ούτε ένας μουσουλμάνος Τούρκος στην Κύπρο, η Τουρκία οφείλει να διατηρεί το Κυπριακό ζήτημα. Η Κύπρος βρίσκεται απέναντι από τον κόλπο της Αλεξανδρέτας που αποτελεί τη βασική έξοδο για τη θαλάσσια μεταφορά πετρελαίου απ' τον αγωγό Μπακού - Τσεϊχάν . Η Τουρκία πρέπει να βλέπει το «στρατηγικό πλεονέκτημα» που απέκτησε το 1974 (εισβολή - κατοχή), ως βασικό στήριγμα μιας επιθετικής στρατηγικής στον Άξονα Κασπία - Στενά - Αιγαίο - Ανατολική Μεσόγειος - Σουέζ.

Οι θέσεις της Τουρκίας για την Ελλάδα και την Κύπρο είναι ενταγμένες στη γενικότερη «νεοοθωμανική» στρατηγική της που επιχειρεί να διασφαλίσει την επέκταση και την εδραίωση της δράσης του τουρκικού κεφαλαίου στην ευρύτερη περιοχή. Οι συγκεκριμένες στοχεύσεις υποστηρίζονται συνεχώς με δηλώσεις κυβερνητικών αξιωματούχων, διπλωματικές κινήσεις και στρατιωτικές ενέργειες (π.χ. η ενεργοποίηση του σχεδίου Μπαρμπαρόσα των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων, οι δηλώσεις Ερντογάν για την επέκταση των τουρκικών συμφερόντων από τη διώρυγα του Σουέζ μέχρι τον Ινδικό ωκεανό).

Στη σύνθετη διαπραγμάτευση που επιχειρεί η Τουρκία με τον άξονα ΗΠΑ - Ισραήλ, τα στρατηγικά ζητήματα, στα οποία θέλει να κατοχυρώσει τις θέσεις της, αφορούν το δίπολο Κύπρος - ΑΟΖ στην Ανατολική Μεσόγειο και το Κουρδικό - Β. Ιράκ.

Η «υπόγεια» πρόταση της Τουρκίας φαίνεται να περιλαμβάνει την ανοχή της στην απόσπαση της μερίδας του λέοντος από ΗΠΑ - Ισραήλ στην εκμετάλλευση των κοιτασμάτων της Ανατολικής Μεσογείου με αντάλλαγμα τη στήριξη των τουρκικών επιδιώξεων στους προαναφερόμενους στόχους. Σε αυτή την κατεύθυνση η Τουρκία αξιοποιεί:

1. Την αύξηση της οικονομικής ισχύος της στην περιοχή τη δεκαετία 2000-2010, που σηματοδοτήθηκε με την είσοδό της στους G20. Η Τουρκία εμφανίζει πολύ μικρότερο εμπορικό έλλειμμα έναντι της Ελλάδας. Σε επίπεδο Αμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ) η Τουρκία αναδεικνύεται επίσης πρωταθλήτης στην περιοχή.

Αξίζει να σημειωθεί η σύσφιξη των σχέσεων Τουρκίας - Αιγύπτου - Τυνησίας μετά τις πρόσφατες εξελίξεις. Η Αίγυπτος γνωρίζει ραγδαία αύξηση του ΑΕΠ τα τελευταία χρόνια. Ο όγκος των τουρκικών εξαγωγών μετά τις αλλαγές σε Αίγυπτο - Τυνησία αυξήθηκε κατά 65% και 35% αντίστοιχα (στην επόμενη ενότητα εξετάζεται συνοπτικά η οικονομική εξέλιξη των χωρών της περιοχής).

2. Τη βρετανική στήριξη που εκφράστηκε με τις δηλώσεις Κάμερον στην Αγκυρα (2010) και την επίσκεψη του προέδρου της Τουρκίας Αμπντουλάχ Γιούλ στο Λονδίνο (2011). Πρόκειται για στήριξη που εδράζεται σε κοινά συμφέροντα (ρόλος BP σε αγωγό Μπακού - Τσεϊχάν, συνεργασία Β. Ιράκ - Κουρδιστάν, συμφωνία με Shell για έρευνες κοιτασμάτων στην Ανατολική Μεσόγειο, μεταφορά φυσικού αερίου σε ΕΕ, διατήρηση Βρετανικών βάσεων στην Κύπρο κλπ.).

3. Την αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της και της πολιτικής και στρατιωτικής ισχύος της που έχει ιδιαίτερη σημασία για την προώθηση των σχεδίων των ΗΠΑ και του NATO σχετικά με την οικοδόμηση της «Νέας Μέσης Ανατολής».

Στη σημερινή συγκυρία που δυναμώνει η λαϊκή αγανάκτηση στις περισσότερες χώρες της περιοχής, η

ιμπεριαλιστική παρέμβαση προσπαθεί να την εγκλωβίσει στην κατεύθυνση του αστικού εκσυγχρονισμού, σε αιτήματα αναδιοργάνωσης του πολιτικού συστήματος με βάση τις σύγχρονες ανάγκες διευρυμένης αναπαραγωγής του κεφαλαίου. Σε αυτές τις συνθήκες το πολιτικό σύστημα της Τουρκίας μπορεί να αξιοποιηθεί ως πρότυπο για τον εκσυγχρονισμό του αστικού κράτους από «μετριοπαθείς» ισλαμικές κυβερνήσεις που θα εξασφαλίσουν τη λαϊκή ανοχή.¹⁰

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο η Τουρκία ανέπτυξε συνδυασμένες διπλωματικές, στρατιωτικές και πολιτικές πρωτοβουλίες:

- Στήριξε καταρχήν την αίτηση της Παλαιστινιακής αρχής στα Ηνωμένα Έθνη το Σεπτέμβριο του 2011 και συνέβαλε στις διαβουλεύσεις παλαιστινιακών παρατάξεων. Χρησιμοποίησε γενικά οξυμένη ρητορική κατά του Ισραήλ για να διασφαλίσει ερείσματα στον αραβικό κόσμο (επίσκεψη Ερντογάν σε Αίγυπτο, Τυνησία).
- Στήριξε την ιμπεριαλιστική επέμβαση στη Λιβύη που οδήγησε σε ανακατανομή της εκμετάλλευσης κοιτασμάτων υπέρ της Γαλλίας, της Βρετανίας, των ΗΠΑ και σε βάρος της Ιταλίας και της Κίνας.
- Συμφώνησε κατά τη συνάντηση Ομπάμα - Ερντογάν για κλιμάκωση των πιέσεων προς την κυβέρνηση της Συρίας (επιβολή κυρώσεων, αυξημένη στρατιωτική ετοιμότητα στα σύνορα κλπ.). Ακολούθησαν οι απειλές του Τούρκου υπουργού Εξωτερικών Αχμέτ Νταβούτογλου, ότι η Τουρκία θα επέμβει «αν προκύψει κίνδυνος για την ασφάλεια στην περιοχή». Η Τουρκία παίζει ήδη καθοριστικό ρόλο στο συντονισμό των αντιπολιτευόμενων δυνάμεων στο εσωτερικό της Συρίας.
- Συμφώνησε στην ενεργοποίηση του σύγχρονου συστήματος ραντάρ του NATO στην πόλη Μαλάτια και γενικότερα στην ενεργό εμπλοκή του στη στήριξη της «αντιπυραυλικής ασπίδας», προκαλώντας τη σφοδρή αντίδραση του Ιράν. Αξίζει στο σημείο αυτό να αναφερθεί η δήλωση¹¹ του Χ. Κίσινγκερ σε συνέδριο του 2011 στην Κωνσταντινούπολη. Ο Κίσινγκερ εκτίμησε ότι η Τουρκία μπορεί να υποκαταστήσει σημαντικό μέρος του ρόλου των ΗΠΑ στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου μετά την αποχώρηση των αμερικανικών στρατευμάτων απ' το Ιράκ, αρκεί να μη θίξει ζωτικά συμφέροντα των ΗΠΑ και του Ισραήλ.

Η εκτίμηση του Κίσινγκερ είναι βάσιμη. Η Τουρκία αποτελεί αυτή τη στιγμή την αιχμή του δόρατος απέναντι στο λεγόμενο άξονα σιιτικής επιρροής Συρία - Ιράν - Λίβανος (Χεζμπολάχ) που διευρύνει τα ερείσματα του σε Ιράκ, Αφγανιστάν, Πακιστάν και στη θάλασσα του Ομάν - στενά του Ορμούζ. Η Τουρκία παίζει σημαντικό ρόλο για τη διατήρηση της διαμάχης ανάμεσα στο σουνιτικό και στο σιιτικό ισλαμικό ρεύμα που προωθεί το ευρωατλαντικό ιμπεριαλιστικό σχέδιο στην περιοχή.

4. Τις οικονομικές σχέσεις της με το Ισραήλ που -παρά τη ρητορική- ενισχύονται. Η αξία των εμπορικών συναλλαγών τριπλασιάστηκε μεταξύ 2000-2010. Η συνεργασία Τουρκίας - Ισραήλ έχει σχετικό ιστορικό βάθος. Ήδη από το 1958 οι δύο χώρες είχαν συνάψει μυστική συμφωνία στρατιωτικού άξονα απέναντι στον αραβικό κόσμο, την περίοδο ισχυροποίησης του ρόλου της Αιγύπτου (κυβέρνηση Νάσερ). Μετά την επίσκεψη Ντεμιρέλ στο Ισραήλ το 1996, υπογράφηκαν μια σειρά στρατιωτικές και οικονομικές συμφωνίες. Η ιδιαίτερη σχέση Τουρκίας - Ισραήλ ποτέ δε διακόπηκε ουσιαστικά, πέρα από επιφανειακές διακυμάνσεις. Συνοψίζοντας τις σχέσεις Τουρκίας-Ισραήλ, το περιοδικό «Time» αναφέρει: «Είναι δύσκολο να συγκρουστούν δύο που ο καθένας έχει τα χέρια του στην τσέπη του άλλου».

ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

ΣΤΗΝ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΤΙΚΗ ΠΥΡΑΜΙΔΑ

Η Τουρκία ήταν και είναι 1η δύναμη στην περιοχή με κριτήριο το ΑΕΠ (βλ. Πίνακα 1 στο Παράρτημα). Μετά την οικονομική κρίση και τη συρρίκνωση του ΑΕΠ της Τουρκίας το 2001, σε όλη τη δεκαετία αυξήθηκε με μεγάλους ρυθμούς. Όμως η απόστασή της από τη δεύτερη οικονομία με όρους ΑΕΠ το 2000, την Ελλάδα, διευρύνθηκε μόνο με την εκδήλωση της κρίσης στη δεύτερη (το ΑΕΠ της Ελλάδας αποτελούσε το 47% του ΑΕΠ της Τουρκίας το 2000, ενώ αποτελούσε το 40% το 2010). Η απόστασή της από την τρίτη οικονομία με όρους ΑΕΠ το 2000, το Ισραήλ, επίσης ελάχιστα μεγάλωσε (το ΑΕΠ του Ισραήλ αποτελούσε το 46,7% της Τουρκίας το 2000, ενώ αποτελούσε το 43,66% το 2010). Το 2010, το ΑΕΠ του Ισραήλ ξεπέρασε το ΑΕΠ της Ελλάδας. Μέσα στη δεκαετία του 2000 το ΑΕΠ της Ελλάδας αναπτύχθηκε με ταχύτερους ρυθμούς από το ΑΕΠ του Ισραήλ κυρίως μέχρι το 2006.

Από τις άλλες οικονομίες της περιοχής, σημαντική εξέλιξη καταγράφεται για την Αίγυπτο, την 4η οικονομία το 2000, η οποία πέρασε στην 3η θέση εκτοπίζοντας την Ελλάδα στη 4η θέση. Ωστόσο αυτή η εξέλιξη είναι περισσότερο συγκυριακή, λόγω κρίσης, αν συνυπολογιστεί το μέγεθος του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Αιγύπτου (PPP \$)¹², καθώς και η μεγάλη απόστασή του από το ΑΕΠ της Ελλάδας (22,5% το 2010 και 23,5% μετρούμενο σε ισοδύναμες μονάδες αγοραστικής δύναμης).

Με όρους κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ισοδύναμες μονάδες αγοραστικής δύναμης, αν και η Τουρκία βελτιώνει την απόστασή της από το Ισραήλ και την Ελλάδα, παραμένει σε χαμηλά επίπεδα. Το 2000 το κατά κεφαλήν ΑΕΠ του Ισραήλ είναι στο 274% του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Τουρκίας, ενώ το 2010 στο 218% (βλ. Πίνακα 2 στο Παράρτημα).

Επίσης το 2010, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ελλάδας αποτελεί το 242,5% του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Τουρκίας, ενώ το 2010 το 210%.

Η Κύπρος αν και παραμένει 2η σε ύψος κατά κεφαλήν ΑΕΠ (PPP \$) στην περιοχή από το 2000 έως το 2010, ήταν προτελευταία το 2000 σε ύψος ΑΕΠ μεταξύ 11 χωρών της περιοχής και πέρασε στην τελευταία θέση το 2010 (περνώντας μπροστά της η Ιορδανία).

Στις τρέχουσες συναλλαγές, η Τουρκία υπερέχει από την Ελλάδα καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας, με το εξωτερικό της έλλειμμα να βρίσκεται κατά μέσο όρο στο 3,6%, ενώ αντίθετα το εξωτερικό έλλειμμα της Ελλάδας βρίσκεται κατά μέσο όρο στο 9,4%. Το δημόσιο χρέος της Ελλάδας εκτινάσσεται από το 103% του ΑΕΠ το 2000, στο 166% του ΑΕΠ το 2011, ενώ την ίδια περίοδο η Τουρκία μειώνει το κρατικό χρέος της από το 51% του ΑΕΠ στο 40,3% του ΑΕΠ το 2011 (βλ. Πίνακες 3 και 4 στο Παράρτημα).

Σε επίπεδο ΑΞΕ, η Τουρκία επίσης αναδεικνύεται πρωταθλήτης στην περιοχή. Τη δεκαετία 2000-2010 οι καθαρές εισροές ΑΞΕ στην Τουρκία φτάνουν τα 84 δισ. δολάρια[1] (σε σταθερές τιμές 2000), ενώ στην περιοχή συνολικά οι καθαρές εισροές ΑΞΕ έφτασαν τα 306 δισ. δολάρια, με την Τουρκία να συγκεντρώνει το 28% των καθαρών ΑΞΕ στην περιοχή, ενώ το Ισραήλ έρχεται δεύτερο με 58 δισ. δολάρια και ακολουθεί η Αίγυπτος με 45 δισ. δολάρια. Η Ελλάδα βρίσκεται κάτω από την 6η θέση στη σχετική κατάταξη, συγκεντρώνοντας μόλις 20,8 δισ. δολάρια ολόκληρη τη δεκαετία(βλ. Πίνακα 5 στο Παράρτημα).

Σε επίπεδο οικονομικής διάρθρωσης, η Τουρκία εμφανίζει σημαντικά αυξημένη συμμετοχή της βιομηχανίας στο ΑΕΠ με το σχετικό ποσοστό να φτάνει το 28% το 2010. Επιπλέον, η Τουρκία εμφανίζει σημαντική βιομηχανική παραγωγή μέσων παραγωγής (19% της βιομηχανικής παραγωγής). Ο στόχος που έχει θέσει είναι να ξεπεράσει σε εξαγωγές τα 100 δισ. δολάρια το 2023¹³. [1]

Σημαντική είναι και η πολεμική βιομηχανία της Τουρκίας. Από το 2005 μέχρι το 2009 η Τουρκία διπλασίασε τις εξαγωγές όπλων, από 337 εκατ. δολάρια το 2005 σε 669 εκατ. δολάρια το 2009, ενώ ο μακροπρόθεσμος στόχος της είναι να περιορίσει τις εισαγωγές όπλων και να καταστεί εξαγωγική δύναμη στον κλάδο αυτό. Ηδη η Τουρκία αναπτύσσει σημαντικές δραστηριότητες στον τομέα αυτό, με προγράμματα συμπαραγωγής αεροπλάνων και ελικοπτερίων, ενώ γίνεται προσπάθεια κατασκευής ενός εγχώριου άρματος μάχης με αποκλειστικά τουρκικούς πόρους, που θα βοηθήσει, βάσει επίσημων τουρκικών πηγών, στην ολοκλήρωση της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας. Τέλος, γίνεται μια μεγάλη προσπάθεια απόκτησης και παραγωγής τεχνογνωσίας για την κατασκευή πολεμικών πλοίων.

Οι εμπορικές σχέσεις Τουρκίας - Ισραήλ ενδυναμώνονται. Το διμερές εμπόριο των δύο χωρών, από περίπου 1 δισ. δολάρια το 2000, ξεπέρασε τα 3 δισ. το 2010, ενώ είναι πλεονασματικό για την Τουρκία. Με βάση ανακοίνωση του ισραηλιτικού εμπορικού επιμελητηρίου, το πρώτο εξάμηνο του 2011, το διμερές εμπόριο Ισραήλ-Τουρκίας ξεπέρασε τα 2 δισ. ευρώ, αυξημένο κατά 26% σε σχέση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2010, ενώ το Ισραήλ είναι ο μεγαλύτερος εξαγωγικός προσανατολισμός για την αυτοκινητοβιομηχανία της Τουρκίας. Αντίστοιχα, το διμερές εμπόριο Τουρκίας - Αιγύπτου ξεπέρασε τα 3 δισ. δολάρια το 2010 και είναι πλεονασματικό για την Τουρκία, ενώ στις αρχές Σεπτεμβρίου ο Ταγίπ Ερντογάν έκανε λόγο για αύξηση του στα 5 δισ. δολάρια μέσα σε δύο χρόνια και στα 10 δισ. δολάρια τα επόμενα τέσσερα. Ο υπουργός ενέργειας της Τουρκίας έκανε λόγο για συμφωνία κατασκευής ενός καλωδίου σύνδεσης Τουρκίας - Αιγύπτου για την προώθηση της ενεργειακής σύνδεσης των δύο χωρών, ενώ μίλησε και για περαιτέρω προώθηση των εισαγωγών φυσικού αερίου από την Αίγυπτο προς την Τουρκία.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΡΟΛΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο όξυνσης των ενδοϊμπεριαλιστικών αντιθέσεων η αστική πολιτική επιχειρεί να προωθήσει τους ακόλουθους γενικούς στόχους:

- Την ανάδειξη της Ελλάδας σε κόμβο μεταφοράς ενέργειας και εμπορευμάτων προς την ΕΕ.
- Τη διασφάλιση ενός μεριδίου από την συνεκμετάλλευση των πλούσιων θαλάσσιων ενεργειακών κοιτασμάτων της περιοχής (Αιγαίο - Ιόνιο - Νότια Κρήτη - Κύπρος) για τους εγχώριους ομίλους και το αστικό κράτος.
- Την αξιοποίηση των προαναφερόμενων στόχων για τη θωράκιση της ανταγωνιστικότητας του μεγάλου κεφαλαίου και τη διαπραγμάτευση της θέσης της στην ευρωατλαντική ιμπεριαλιστική συμμαχία (NATO, ΕΕ) που έχει πληγεί το τελευταίο διάστημα.

Αυτό το πλαίσιο στόχων υπηρετούν οι κυβερνητικές ενέργειες που εκδηλώθηκαν το προηγούμενο διάστημα όπως:

α) Η σύναψη πολιτικοστρατιωτικών συμφωνιών με το Ισραήλ που στρέφονται κατά των λαών της περιοχής (Ιράν, Παλαιστινιακό, Συρία κλπ.).

β) Η ενεργή συμμετοχή στην ιμπεριαλιστική επέμβαση του NATO στη Λιβύη και στις σχετικές κρατικές δαπάνες για την υλοποίηση των ιμπεριαλιστικών σχεδίων.

γ) Η στήριξη της έναρξης των γεωτρήσεων στην Κύπρο πριν οριοθετηθούν ουσιαστικά οι ΑΟΖ μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων χωρών (π.χ. Λίβανος, Παλαιστίνη κλπ.). Αυτή η διαδικασία αξιοποιείται ως μοχλός πίεσης για την επιβολή ενός νέου «σχεδίου Ανάν» στην Κύπρο ή εναλλακτικά για την προώθηση σχεδίων ντε φάκτο διχοτόμησης.

δ) Η άρνηση ανακήρυξης της ελληνικής ΑΟΖ σύμφωνα με τη Διεθνή Σύμβαση για το δίκαιο της θάλασσας, που αποτελεί το πρώτο βασικό βήμα για την οριοθέτησή της. Την ίδια στιγμή η κυβέρνηση προχωρεί, όπως προαναφέραμε, τη διαδικασία έρευνας ενεργειακών κοιτασμάτων στο Ιόνιο και στην Κρήτη. Από την άλλη, διατηρεί το Ανώτατο Συμβούλιο Στρατηγικής Συνεργασίας με την Τουρκία που συγκροτήθηκε επί κυβέρνησης Παπανδρέου και αποτελεί επίσημο μοχλό για τη συνεκμετάλλευση των ελληνικών κοιτασμάτων στο Αιγαίο. Θα πρέπει επίσης να συνυπολογίσουμε ασαφείς υπουργικές δηλώσεις και αναιμικές αντιδράσεις στη σαφή τουρκική αμφισβήτηση του μέρους της ΑΟΖ που αφορά το Καστελόριζο.

Βεβαίως δεν πρόκειται για νέο ζήτημα. Η ελληνοτουρκική διαφορά για την υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου χρονολογείται από το 1973 και η πρώτη προσφυγή της Ελλάδας στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ και στο διεθνές δικαστήριο της Χάγης από το 1976. Από τότε μέχρι σήμερα η Τουρκία επιμένει σταθερά ότι τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου αποτελούν ανυψώσεις της ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας της Ανατολίας και έτσι δεν έχουν δική τους υφαλοκρηπίδα. Στην εκδίκαση ορισμένων σχετικών υποθέσεων, όπως αυτές που προαναφέραμε, το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης αναγνώρισε στα νησιά ενός κράτους περιορισμένη επίδραση στην οριοθέτηση των θαλασσίων συνόρων, ενώ συνυπολόγισε σε ποιο βαθμό το γειτονικό κράτος διαθέτει μεγαλύτερες ηπειρωτικές ακτές στην εξεταζόμενη περιοχή.

Ολόκληρη η ιστορική πορεία από τη συμφωνία Παπανδρέου - Οζάλ το 1988 στη Συμφωνία της Μαδρίτης Σημίτη - Ντεμιρέλ το 1997 και στη Σύνοδο Κορυφής του Ελσίνκι το 1999 αποτυπώνει την απουσία ενεργειών των ελληνικών κυβερνήσεων για την κατοχύρωση των κυριαρχικών δικαιωμάτων, ενώ ήταν γνωστές οι αξιολογήσεις για πιθανά πλούσια ενεργειακά κοιτάσματα στο Βόρειο Αιγαίο.

Οι ελληνικές κυβερνήσεις δεν αξιοποίησαν ούτε το νομικό πλεονέκτημα που έδωσε η σύμβαση του ΟΗΕ του 1982 για το δίκαιο της θάλασσας που αναφέρει ρητά (Άρθρο 121, παράγραφος 2) ότι όλα τα νησιά διαθέτουν ΑΟΖ και ότι η ΑΟΖ ενός νησιού καθορίζεται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που καθορίζεται και για τις ηπειρωτικές περιοχές. Παρότι αρκετοί Έλληνες αστοί ακαδημαϊκοί και αναλυτές (π.χ. Θ. Καρυώτης, Β. Μαρκεζίνης κ.ά.) επισήμαναν το διαπραγματευτικό αυτό πλεονέκτημα¹⁴ για την ελληνική άρχουσα τάξη σε σχέση με τη διαπάλη για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, καμία ελληνική κυβέρνηση δεν προχώρησε στην ανακήρυξη ΑΟΖ, ώστε να ξεκινήσει η διαδικασία οριοθέτησής της.

Το καινούργιο επικίνδυνο στοιχείο με τις κυβερνήσεις Παπανδρέου και Παπαδήμου είναι ότι προχωρούν σε έρευνες ενεργειακών κοιτασμάτων, χωρίς διεθνείς συμφωνίες κατοχύρωσης των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδας. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τον πιθανό πρωταγωνιστικό ρόλο αμερικανικών και ισραηλινών ενεργειακών ομίλων και την ενεργή πρόσδεση σε στρατηγική συμμαχία με το Ισραήλ, εμπλέκει την Ελλάδα βαθύτερα στο κουβάρι των ενδοϊμπεριαλιστικών αντιθέσεων και μιας πιθανής ιμπεριαλιστικής πολεμικής αναμέτρησης. Ο «Ριζοσπάστης» (28 Δεκέμβρη 2011) αποκάλυψε την εμπλοκή της Ένωσης Ελλήνων Εφοπλιστών στη διασφάλιση εμπορικών πλοίων για τις επιχειρησιακές ανάγκες του ΝΑΤΟ στην περιοχή.

Η σημερινή κυβερνητική πολιτική που δε βρίσκει σύμφωνα όλα τα τμήματα της αστικής τάξης μπορεί να εξηγηθεί απ' το συνδυασμό των ακόλουθων παραγόντων:

- Τη δυσμενή μεταβολή της θέσης του ελληνικού καπιταλισμού στο πλαίσιο της ιμπεριαλιστικής πυραμίδας μετά την εκδήλωση της κρίσης (αναβάθμιση του γεωπολιτικού ρόλου της Τουρκίας, υπερχρέωση του ελληνικού κράτους). Αξίζει να σημειωθεί ότι σε πρόσφατη μελέτη το αμερικανικό Ινστιτούτο Stratfor επισήμανε απειλητικά ότι για πρώτη φορά η Ελλάδα κινδυνεύει να χάσει τον έλεγχο του Αιγαίου, στο βαθμό που δεν εξασφαλίζει έναν ισχυρό διεθνή

προστάτη.¹⁵

- Τους στόχους τμημάτων της ελληνικής αστικής τάξης, κυρίως εφοπλιστικού και τραπεζικού κεφαλαίου για μεταφορά LNG και την συνεκμετάλλευση πετρελαίων Αιγαίου - Κρήτης.
- Τις ιδιαίτερες σχέσεις της κυβέρνησης Παπανδρέου με τις ΗΠΑ και τη στήριξη του σχεδιασμού τους.

ε) Το κυβερνητικό πλαίσιο έρευνας και εκμετάλλευσης των κοιτασμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου που διανέμει τον ενεργειακό πλούτο της χώρας σε μια χούφτα ομίλους που θα κερδίσουν τη μερίδα του λέοντος.

Όπως προαναφέραμε, ο Εθνικός Φορέας Διαχείρισης Υδρογονανθράκων δε θα διεξάγει αυτοδύναμη έρευνα ούτε θα συμμετάσχει σε κοινοπραξία εκμετάλλευσης. Δεν προβλέπεται καμιά ουσιαστική εμπλοκή ΙΓΜΕ, ΕΛΚΕΘΕ, ΕΜΠ κλπ., παρά μόνο η συμμετοχή τους σ' ένα επιστημονικό φόρουμ συμβούλων της κυβέρνησης.

Η κυβέρνηση αιτιολογεί τη στάση της με το επιχείρημα ότι το κράτος δεν πρέπει να αναλαμβάνει επιχειρηματικό κίνδυνο στο συγκεκριμένο τομέα. Όμως η διεθνής πρακτική είναι η ουσιαστική συμμετοχή κρατικών ομίλων, όχι μόνο μεγάλων δυνάμεων, όπως της Κίνας, της Βραζιλίας της Σαουδικής Αραβίας, αλλά και άλλων χωρών, όπως π.χ. του Ιράν, της Βενεζουέλας, της Λιβύης, της Μαλαισίας, καθώς και η ύπαρξη εγχώριας τεχνογνωσίας (εξόρυξη στον Πρίνο, έρευνα στην Αίγυπτο κλπ.). Παράλληλα προχωρεί στην αναδιάρθρωση - ιδιωτικοποίηση της ΔΕΠΑ.

Η συγκρότηση των αντίστοιχων κρατικών φορέων άλλων ευρωπαϊκών κρατών δεν είναι συγκρίσιμη με τον ψευδεπίγραφο ελληνικό κρατικό φορέα-σφραγίδα (π.χ. Υπουργείο Ενέργειας και Πετρελαίου της Νορβηγίας, με ειδικά ξεχωριστά τμήματα για τη συμμετοχή του νορβηγικού κράτους σε πετρελαϊκές εταιρίες, για τις έρευνες πετρελαίου κ.ά.)

Ορισμένες μέθοδοι ερευνών και παραχωρήσεων (σύμβαση μίσθωσης, open door) που προτάσσει η κυβέρνηση δε διασφαλίζουν ούτε τον ουσιαστικό έλεγχο των ερευνών ούτε καν τη δέσμευση ενός μέρους της εξόρυξης προς όφελος του ελληνικού κράτους και περιορίζονται σε κάποιο μίσθωμα και σε ορισμένα φορολογικά έσοδα.

Η κυβερνητική πολιτική επιχειρεί να συσκοτίσει τους πραγματικούς στόχους της, καλύπτοντάς τους με το μανδύα των ψευδεπίγραφων διακηρύξεων για διαφύλαξη της ειρήνης στην περιοχή και για προάσπιση των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδας και της Κύπρου. Η κυβέρνηση υποδύεται τη νηφάλια δύναμη που αντιμετωπίζει την «τουρκική επιθετικότητα» με διπλωματικά μέσα και τη σύναψη κατάλληλων συμμαχιών (Ισραήλ, ΗΠΑ). Η κυβερνητική προπαγάνδα εμφανίζει ψευδώς μια Τουρκία απομονωμένη από τις μεγάλες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις (ΗΠΑ, Ρωσία κλπ.), η οποία οδηγείται σε σπασμωδικές αντιδράσεις.

Η ΝΔ ασκεί κριτική για αναποφασιστικότητα και υποχωρητικότητα της κυβέρνησης Παπανδρέου που αποθράσυνε την Τουρκία και δεσμεύεται να προχωρήσει στην ανακήρυξη ελληνικής ΑΟΖ, όταν σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση. Προβάλλει, όπως και το ΠΑΣΟΚ, σαν μονόδρομο την αναζήτηση λύσης μέσα στο πλαίσιο δομών του ΝΑΤΟ και της ΕΕ. Όχι μόνο επικροτεί την στρατηγική προσέγγιση Ελλάδας - Ισραήλ, αλλά ζητεί την επέκτασή της στους τομείς του τουρισμού, της βιομηχανίας, της γεωργίας, του πολιτισμού όπως δήλωσε ο Αντ. Σαμαράς κατά την επίσκεψή του στο Τελ Αβίβ, το Δεκέμβρη του 2011.

Η εθνικιστική κριτική στις διάφορες παραλλαγές της εστιάζει επίσης στην «κυβερνητική ενδοτικότητα» στις τουρκικές πιέσεις και εκθειάζει την τολμηρή στάση της Κύπρου που προχωρεί στις γεωτρήσεις, έχοντας υποτίθεται διασφαλίσει την προστασία των κυριαρχικών δικαιωμάτων της από τον άξονα ΗΠΑ - Ισραήλ και τη Ρωσία. Αυτή η κριτική διευκολύνει στην ουσία την κυβέρνηση να εμφανίζει τη διαπραγμάτευση των κυριαρχικών δικαιωμάτων σαν

ζήτημα αντιμετώπισης της εξωτερικής τουρκικής πίεσης (με «ενδοτικότητα» για τους εθνικιστές, με «ρεαλισμό και νηφαλιότητα» για τους κοσμοπολίτες). Στην πραγματικότητα πρόκειται για αστική πολιτική που είναι έτοιμη να διαπραγματευτεί κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδας και της Κύπρου για να προωθήσει τα συμφέροντα εγχώριων και ξένων μονοπωλιακών ομίλων.

Αναδεικνύεται ότι τόσο η ελληνική αστική τάξη όσο και η τουρκική, καθώς και όλες οι ιμπεριαλιστικές συμμαχίες αποτελούν τον πραγματικό κίνδυνο για την ειρήνη και για τα κυριαρχικά δικαιώματα των λαών της περιοχής. Ο κίνδυνος αυτός αυξάνεται λόγω της σύνθετης διαπραγματεύσεως των ισχυρότερων σημερινών περιφερειακών δυνάμεων της περιοχής, δηλαδή μεταξύ Τουρκίας - Ισραήλ, με την ενεργή συμμετοχή των μεγάλων δυνάμεων της ιμπεριαλιστικής πυραμίδας. Οι εξελίξεις υπογραμμίζουν τη σημασία αποκάλυψης του ρόλου της ελληνικής αστικής τάξης και της πολιτικής προετοιμασίας για ταξικά ανεξάρτητη δράση προστασίας της ειρήνης και των κυριαρχικών δικαιωμάτων, απέναντι στα σχέδια της ιμπεριαλιστικής ειρήνης και του ιμπεριαλιστικού πολέμου.

ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η σημασία του ελέγχου των ενεργειακών πηγών και οδών στην Ανατολική Μεσόγειο, μια περιοχή κρίσιμης γεωπολιτικής σημασίας, οξύνει τον ανταγωνισμό ανάμεσα στα ιμπεριαλιστικά κέντρα. Στην όξυνση των ενδοϊμπεριαλιστικών αντιθέσεων συμβάλλει η κρίση υπερσυσσώρευσης κεφαλαίου σε ΕΕ και ΗΠΑ που επιταχύνει τη μεταβολή του συσχετισμού στο διεθνές ιμπεριαλιστικό σύστημα. Στην Ανατολική Μεσόγειο σχηματίζονται δύο βασικοί άξονες: ο ευρωατλαντικός και ο άξονας Ρωσίας - Κίνας - Συρίας - Λιβάνου - Ιράν, με υπαρκτές αντιθέσεις και στο εσωτερικό κάθε άξονα.

Μέσα στο ευρωατλαντικό πλαίσιο υπάρχουν διακριτά ανταγωνιστικά συμφέροντα, κυρίως μεταξύ ΗΠΑ και Βρετανίας, ενώ καταγράφεται η ενεργητική συμμετοχή Γερμανίας και Γαλλίας.

Στο σχεδιασμό του «Νότιου Διαδρόμου» για τη μεταφορά φυσικού αερίου προς την ΕΕ ανταγωνίζονται το αμερικανικό και το βρετανικό σχέδιο, τη στιγμή που η ρωσική λύση επανακτά αντικειμενικά το προβάδισμα. Η συγκεκριμένη διαπάλη συνδέεται με τον αγώνα δρόμου για τον έλεγχο του Β. Ιράκ, καθώς και των ενεργειακών πηγών του Αζερμπαϊτζάν και του Τουρκμενιστάν. Συνδέεται επίσης με το συσχετισμό στα Βαλκάνια (προσανατολισμός Βουλγαρίας και Σερβίας, διεργασίες σε Κόσοβο, ΠΓΔΜ), όπου κυριαρχεί η διαπάλη NATO - Ρωσίας για την ηγεμονία στην περιοχή.

Ομως το κύριο ζήτημα που πρέπει να εστιάσουμε την προσοχή μας είναι η αντιπαράθεση για την οριοθέτηση των ΑΟΖ στην Ανατολική Μεσόγειο. Η όξυνση της διαπάλης εξηγείται από το προβλεπόμενο μεγάλο μέγεθος των ενεργειακών κοιτασμάτων, τις δυνατότητες νέων δρόμων μεταφοράς ενέργειας στην ΕΕ, το πλήθος των κρατών με διακριτά συμφέροντα που πρέπει να συμφωνήσουν για την οριοθέτηση.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο η Κύπρος μπορεί να αναδειχτεί σε κόμβο έκφρασης της όξυνσης των ενδοϊμπεριαλιστικών αντιθέσεων, καθώς το θέμα της οριοθέτησης της ΑΟΖ διαπλέκεται στην πράξη με τα σχέδια για το Κυπριακό και τη σύνθετη διαπραγμάτευση που διεξάγει η Τουρκία με τις ΗΠΑ και το Ισραήλ.

Η τουρκική διαπραγμάτευση εστιάζει στη διατήρηση της ισχυρής παρουσίας της στην Κύπρο και στο Β. Ιράκ, καθώς και στην υπερφαλάγγιση του «εμποδίου» του Καστελόριζου - Στρογγύλης στον προσδιορισμό της Τουρκικής ΑΟΖ στην Ανατολική Μεσόγειο. Για την επίτευξη αυτών των στόχων προκρίνει εναλλακτικά το σενάριο της

προώθησης ενός νέου «Σχεδίου Ανάν» και το σενάριο της διχοτόμησης - διπλής ένωσης. Το πρώτο σενάριο μπορεί να στηριχτεί από ΗΠΑ - Βρετανία σε αντίθεση με το δεύτερο. Ομως ούτε σύσσωμη η αστική τάξη της Ελλάδας και της ελληνοκυπριακής κοινότητας στηρίζουν σ' αυτή την ιστορική φάση πρόταση διπλής ένωσης. Ιδιαίτερα για τη Βρετανία κύριο ζήτημα είναι η διατήρηση του στοιχείου των τριών εγγυητριών δυνάμεων, σε αντίθεση με τη Γερμανία και τη Ρωσία. Από την άλλη πλευρά, για το Ισραήλ βασικά ζητήματα είναι η προς όφελός του διευθέτηση του Παλαιστινιακού και η ενεργειακή ηγεμονία στα θαλάσσια κοιτάσματα της Ανατολικής Μεσογείου.

Ενας πιθανός προσωρινός συμβιβασμός στο μοίρασμα των πηγών ενέργειας μεταξύ αυτών των δυνάμεων μπορεί πιθανά να επιτευχθεί με τη συρρίκνωση ή αφαίρεση αντίστοιχων δικαιωμάτων ασθενέστερων κρατών της ιμπεριαλιστικής αλυσίδας, όπως της Κύπρου, του Λιβάνου και της Παλαιστίνης στο μέλλον (σχετικές δηλώσεις αξιωματούχων ΟΗΕ, ΗΠΑ, Βρετανίας κλπ.). Ο γεωγραφικός άξονας Κύπρου - Καστελόριζου - Κρήτης παρουσιάζει πιθανότητες θερμού επεισοδίου για τη δημιουργία «τετελεσμένων». Η ιστορική πείρα συνηγορεί σε αυτό τον τρόπο ξαναμοιράσματος των αγορών (π.χ. πόλεμος των 6 ημερών στη Μέση Ανατολή, εισβολή «Ατίλα» στην Κύπρο, τουρκικό σχέδιο θερμού επεισοδίου στη Ρω το 2009 κλπ.).

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο η ελληνική κυβέρνηση αναπτύσσει αντιφατικές σχέσεις ανταγωνισμού και συνεργασίας με την Τουρκία και διαπραγματεύεται τα κυριαρχικά δικαιώματα της χώρας με γνώμονα τα στρατηγικά συμφέροντα του μεγάλου κεφαλαίου.

Γενικά η ελληνική αστική πολιτική στοχεύει στους εξής στρατηγικούς άξονες:

- Την αναζήτηση λύσης στα πλαίσια του NATO που αποτελεί αναγκαίο όρο για τη δράση και τη θωράκιση - ανταγωνιστικότητα του ελληνικού κεφαλαίου στην ευρύτερη περιοχή.
- Τη σύναψη ιμπεριαλιστικής συμμαχίας με το Ισραήλ που προωθείται σταθερά από τις ηγεσίες του ΠΑΣΟΚ, της ΝΔ και του ΛΑ.Ο.Σ.
- Τη συμμετοχή των εγχώριων μονοπωλιακών ομίλων (τραπεζικών, εφοπλιστικών, κατασκευαστικών, ενεργειακών) στα σχέδια μεταφοράς φυσικού αερίου και «συνεκμετάλλευσης» των ενεργειακών πηγών.
- Τη γεωπολιτική ανάδειξη της χώρας σε κόμβο μεταφοράς ενέργειας.

Φυσικά εκδηλώνονται διαφοροποιήσεις και ενδοαστικές αντιθέσεις που δεν αναιρούν το συγκεκριμένο στρατηγικό πλαίσιο και αφορούν το ζήτημα της μη ανακήρυξης ΑΟΖ, το ρόλο και το εύρος του οφέλους του αστικού κράτους από την εξόρυξη εγχώριων πηγών ενεργειακών κοιτασμάτων, την προώθηση ενός νέου «Σχεδίου Ανάν» για το Κυπριακό, το πλαίσιο οικονομικής συνεργασίας με την Τουρκία (π.χ. πρόταση Παπακωνσταντίνου για εκτεταμένη διασύνδεση και ηλεκτροδότηση ελληνικών νησιών από το ηλεκτρικό δίκτυο της Τουρκίας).

Το ΚΚΕ είχε έγκαιρα προειδοποιήσει για τους σοβαρούς κινδύνους που εγκυμονεί η αστική πολιτική για το λαϊκό συμφέρον: «Το ΚΚΕ έχει καταδικάσει τόσο την επιθετικότητα της Τουρκίας και τις ελληνοτουρκικές συμφωνίες που υπηρετούν τα συμφέροντα των αστικών τάξεων, όσο και τις πολιτικο-στρατιωτικές συμφωνίες της ελληνικής κυβέρνησης με το Ισραήλ και προειδοποιεί το λαό πως η ένταξη στη μια ή στην άλλη συμμαχία, που κινείται στο έδαφος των μονοπωλιακών συμφερόντων, έχει μεγάλους κινδύνους, μπορεί να οδηγήσει όχι μόνον σε σκληρές ενδοϊμπεριαλιστικές συγκρούσεις, αλλά ακόμη και σε "θερμά επεισόδια" και πιο γενικευμένες πολεμικές αναμετρήσεις, που θα φέρουν μεγάλες καταστροφές για να διευκολυνθεί η επέμβαση, η "επιδιαίτησία" των ΗΠΑ, του NATO, της ΕΕ, μ' όποια ομπρέλα κι αν αυτή εμφανίζεται. Κι αυτό αφορά τόσο την προώθηση συμβιβαστικού

“πακέτου” για το Αιγαίο που θα προβλέπει παραχώρηση κυριαρχικών δικαιωμάτων και συνεκμετάλλευση των πηγών του πλούτου, όσο και την προώθηση σχεδίου (τύπου Ανάν) που δεν θα εξασφαλίζει τα δικαιώματα της Κύπρου, Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων»¹⁶.

Το σύνολο των προαναφερόμενων εξελίξεων υπογραμμίζει για μια ακόμα φορά ότι μόνο η εργατική λαϊκή εξουσία μπορεί να διασφαλίσει την αξιοποίηση των ενεργειακών πηγών προς όφελος του λαού, τα κυριαρχικά δικαιώματα κάθε χώρας και την ειρήνη στην περιοχή. Αυτή η διαπίστωση έχει ιδιαίτερη σημασία για μια χώρα πλούσια σε ενεργειακές πηγές, όπως η Ελλάδα, γιατί υπογραμμίζει τις αντικειμενικές δυνατότητες σοσιαλιστικής οικοδόμησης.

Μόνο στο πλαίσιο της κοινωνικής κρατικής ιδιοκτησίας στα συγκεντρωμένα μέσα παραγωγής, με επιστημονικό κεντρικό σχεδιασμό και εργατικό έλεγχο της οικονομίας μπορεί να λειτουργήσει ο ενιαίος αποκλειστικά κρατικός φορέας ενέργειας, ο οποίος θα υπηρετεί το σύνολο των λαϊκών αναγκών. Μόνο αυτός ο δρόμος μπορεί να διασφαλίσει ότι η έρευνα και η αξιοποίηση των εγχώριων ενεργειακών πηγών θα στοχεύει συνδυασμένα στη μείωση της ενεργειακής εξάρτησης της χώρας, στην προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας, στη διασφάλιση υποδομής για την κάλυψη των αναγκών της κεντρικά σχεδιασμένης βιομηχανίας. Μόνο μ’ αυτές τις πολιτικές και κοινωνικές προϋποθέσεις μπορεί να υπάρξει διακρατική, αμοιβαία επωφελή συνεργασία για την ανάπτυξη ενεργειακών δικτύων και αγωγών και για τη συστηματική έρευνα εξεύρεσης νέων ενεργειακών πηγών προς όφελος του λαού.

Αντίστοιχα, μόνο η εργατική εξουσία μπορεί να εξασφαλίσει, την προστασία των κυριαρχικών δικαιωμάτων από ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις. Γι’ αυτό το ΚΚΕ καλεί τους εργαζόμενους να δυναμώσουν την αντιιμπεριαλιστική τους δράση και ξεκαθαρίζει: «Ο λαός μας δεν πρέπει να έχει καμία εμπιστοσύνη στις αστικές δυνάμεις και στους εκπροσώπους τους, στις κυβερνήσεις τους, δεν πρέπει να αποδεχθεί να θυσιαστεί για τα συμφέροντα της πλουτοκρατίας και να συντριβεί μέσα στους ανταγωνισμούς των μονοπωλιακών ομίλων, των αστικών κυβερνήσεων και των ιμπεριαλιστικών αξόνων κι αντιαξόνων. [...] Η υπεράσπιση των συνόρων, των κυριαρχικών δικαιωμάτων της χώρας μας για την εργατική τάξη και τα λαϊκά στρώματα δεν έχει καμία σχέση με την υπεράσπιση των σχεδίων του ενός ή άλλου ιμπεριαλιστικού πόλου, της κερδοφορίας της μιας ή άλλης μονοπωλιακής επιχείρησης, αλλά είναι αναπόσπαστη με την πάλη για ριζοσπαστικές αλλαγές, για την ανατροπή της εξουσίας του κεφαλαίου»¹⁷.

Στις σημερινές συνθήκες η άμεση εμπλοκή της Ελλάδας σε ιμπεριαλιστικό πόλεμο μπορεί κάτω από προϋποθέσεις να πυροδοτήσει συνθήκες απότομης όξυνσης της ταξικής πάλης. Σε κάθε περίπτωση, είτε της συμμετοχής της χώρας σε ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις είτε της ιμπεριαλιστικής εισβολής, η πολεμική εμπλοκή συνδέεται αντικειμενικά με το στρατηγικό καθήκον ανατροπής της αστικής τάξης.

Γι’ αυτό και έχει ιδιαίτερη σημασία η προβολή και η κατανόηση της θέσης ότι κοινός εχθρός της ειρήνης και των κυριαρχικών δικαιωμάτων των λαών της περιοχής είναι όλες οι αστικές τάξεις και οι ιμπεριαλιστικές συμμαχίες.

Σ’ αυτή τη κατεύθυνση το ΚΚΕ καλεί τα κομμουνιστικά κι εργατικά κόμματα και αντιιμπεριαλιστικά κινήματα της περιοχής να δυναμώσουν την πάλη τους ενάντια στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο και σε κάθε συμφωνία «ιμπεριαλιστικής ειρήνης». Να καλέσουν τους λαούς να μην οδηγηθούν στη διαδικασία «επιλογής» της μιας ή της άλλης ιμπεριαλιστικής δύναμης, να μη «στοιχηθούν» πίσω από την αστική τάξη. Ναβάλουν οι λαοί τη σφραγίδα τους στις εξελίξεις.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

* Ο Μάκης Παπαδόπουλος είναι μέλος της ΚΕ του ΚΚΕ, υπεύθυνος του Τμήματος Οικονομίας.

1. Βλέπε και ΚΟΜΕΠ, τ. 5/2009, «New York Times», 12 Νοέμβρη 2011, «A New Era of Gunboat Diplomacy», Reuters 18 Γενάρη 2011, «Analysis: What is Plan B if China dumps its US debt?».
2. Βλέπε σχετικά ΚΟΜΕΠ, τ. 3/2001, τ. 5/2001 και τ. 4/2002.
3. European Commision, Directorate - General for Energy.
4. Περιοδικό «Επίκαιρα», τ. 103/2011.
5. Πηγή: Reuters, 23 Νοέμβρη 2011, Turkey's ΤΡΑΟ, Shell sign exploration deal.
6. Τουρκική εφημερίδα «Sabah», 14 Δεκέμβρη 2011.
7. Συμφωνία μεταξύ της Κυβέρνησης του Κράτους του Ισραήλ και της Κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας για την Οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης.
8. Άρθρο στην ιστοσελίδα <http://www.paideia-news.com>.
9. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 3 Δεκέμβρη 2011.
10. Ενδεικτικά David Ignatius «Η αμερικανoturκική συμμαχία», εφημερίδα Καθημερινή, 11 Δεκέμβρη 2011 και Communist Party of Turkey «The Political Stance of Communist Party of Turkey on the developments in the Arab World and the Middle East», Δεκέμβρης 2011.
11. «Kissinger Sees Greater Role for Turkey», 12 Δεκέμβρη 2011, «Wall Street Journal».
12. PPP: Ισοδύναμη αγοραστική δύναμη.
13. <http://www.invest.gov.tr/en-US/sectors/Pages/MachineryAndElectronics.aspx>.
14. Ενδεικτικά Θ. Καρυώτη: «Greece and the Law of the Sea», 1997.
15. Stratfor «THE GEOPOLITICS OF GREECE : A Sea at its Heart», Ιούνης 2010.
16. Ανακοίνωση του Πολιτικού Γραφείου της ΚΕ του ΚΚΕ, 21 Σεπτέμβρη 2011.
17. Ανακοίνωση του Πολιτικού Γραφείου της ΚΕ του ΚΚΕ 21 Σεπτέμβρη 2011.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 1: ΑΕΠ (δισ. δολάρια, σταθερές τιμές 2000)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Αλγερία	54,8	56,2	58,9	62,9	66,2	69,6	71,0	73,1	74,8	76,4	78,7
Κύπρος	9,3	9,7	9,9	10,1	10,5	10,9	11,4	11,9	12,3	12,2	0,0
Αίγυπτος	99,8	103,4	105,8	109,2	113,7	118,7	126,9	135,9	145,6	156,0	164,1
Ελλάδα	125,6	130,8	135,3	143,4	149,6	153,0	161,0	167,8	169,6	166,1	158,7

Ισραήλ	124,7	124,7	123,9	125,7	132,0	138,8	146,7	154,5	161,0	162,3	169,8
Ιορδανία	8,5	8,9	9,4	9,8	10,7	11,5	12,4	13,5	14,5	14,9	15,3
Λίβανος	17,3	17,9	18,5	19,1	20,6	20,8	20,9	22,5	24,6	26,7	28,5
Λιβύη	33,9	32,4	32,0	36,2	37,8	41,5	44,0	46,6	48,4	49,4	0,0
Συρία	19,3	20,3	21,1	21,5	22,7	24,2	25,4	26,9	28,1	29,8	30,7
Τυνησία	19,4	20,4	20,7	21,9	23,2	24,1	25,5	27,1	28,4	29,3	30,3
Τουρκία	266,6	251,4	266,9	280,9	307,2	333,0	356,0	372,6	375,1	357,0	388,9

Πηγή: ΔΝΤ

Πίνακας 2: Κατά κεφαλή ΑΕΠ (PPP \$)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Αλγερία	4.516,0	4.671,6	4.894,6	5.260,0	5.622,5	6.059,9	6.212,0	6.469,2	6.759,6	6.769,2	6.965,9	7.210,3
Κύπρος	20.404,8	21.485,7	22.039,2	22.628,1	23.735,9	24.816,6	26.074,7	27.764,3	29.014,4	28.558,0	28.959,6	29.100,3
Αίγυπτος	3.912,1	4.051,9	4.165,0	4.303,6	4.513,9	4.762,1	5.156,7	5.504,8	5.901,3	6.112,2	6.417,3	6.504,6
Ελλάδα	18.799,9	19.973,3	20.945,0	22.613,5	24.059,3	25.076,1	27.167,1	29.086,1	29.967,8	29.512,0	28.496,0	27.624,3
Ισραήλ	21.242,2	21.230,5	21.033,5	21.395,3	22.664,1	24.170,4	25.886,9	27.497,3	28.610,0	28.526,3	29.601,8	31.004,6
Ιορδανία	3.226,0	3.388,3	3.556,6	3.687,7	4.016,2	4.289,1	4.677,5	5.094,9	5.463,3	5.696,7	5.767,2	5.900,3
Λίβανος	8.076,8	8.478,0	8.792,4	9.144,1	9.958,5	10.366,7	10.751,0	11.892,7	13.116,5	14.197,0	15.239,3	15.597,0
Λιβύη	9.681,2	9.279,2	9.122,9	10.312,0	10.787,1	11.566,1	12.483,7	13.529,7	13.867,7	13.412,7	13.845,6	n/a
Συρία	3.351,1	3.458,7	3.620,1	3.517,3	3.841,0	3.998,8	4.231,3	4.489,7	4.678,5	4.962,5	5.125,5	5.078,8
Τουρκία	7.750,4	7.350,7	7.803,0	8.255,2	9.335,5	11.117,0	12.116,1	12.891,6	13.107,5	12.460,8	13.577,1	14.615,5

Πηγή: ΔΝΤ

Πίνακας 3: Ισοζύγιο τρεχουσών Συναλλαγών, % του ΑΕΠ

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Αλγερία	16,7	12,9	7,7	13,0	13,0	20,5	24,7	22,8	20,2	0,3	7,9
Κύπρος	-5,3	-3,3	-3,8	-2,3	-5,0	-5,9	-7,0	-11,7	-17,2	-7,5	-7,7
Αίγυπτος	-1,2	0,0	0,7	2,4	4,3	3,2	1,6	2,1	0,5	-2,3	-2,0
Ελλάδα	-7,7	-7,2	-6,5	-6,6	-5,9	-7,4	-11,2	-14,4	-14,7	-11,0	-10,5
Ισραήλ	-1,8	-1,6	-1,1	0,6	1,9	3,2	5,1	2,9	0,8	3,6	2,9
Ιορδανία	0,7	0,1	5,7	11,5	0,1	-18,0	-11,5	-16,8	-9,3	-3,3	-4,9
Λίβανος	-16,9	-18,9	-13,9	-13,0	-15,3	-13,4	-5,3	-6,8	-9,2	-9,7	-10,9
Λιβύη	29,8	12,3	3,0	8,4	21,1	38,3	51,0	43,2	38,9	15,9	14,4
Συρία	5,4	4,0	-4,1	-13,6	-3,1	-2,2	1,4	-0,2	-1,3	-3,6	-3,9
Τουρκία	-3,7	1,9	-0,3	-2,5	-3,7	-4,6	-6,1	-5,9	-5,7	-2,3	-6,6

Πηγή: ΔΝΤ

Πίνακας 4: Χρέος Γενικής Κυβέρνησης, % του ΑΕΠ

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Αλγερία	69,8	63,5	53,8	43,9	36,6	27,3	23,6	12,5	8,2	10,4	10,4	10,7
Κύπρος	58,8	60,7	64,6	68,9	70,2	69,1	64,6	58,3	48,3	58,0	60,8	64,0
Αίγυπτος	n/a	n/a	100,9	114,8	112,9	112,8	98,8	87,1	74,7	75,6	73,8	76,2
Ελλάδα	103,4	103,7	101,5	97,3	98,8	100,3	106,1	105,4	110,7	127,1	142,8	165,6
Ισραήλ	85,4	80,2	87,2	100,2	98,8	94,4	84,0	78,1	77,1	80,7	77,4	71,1
Ιορδανία	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
Λίβανος	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
Λιβύη	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
Συρία	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
Τουρκία	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0

Ιορδανία	100,5	96,5	99,7	99,6	91,8	84,3	76,3	73,8	60,2	64,5	66,8	68,5
Λίβανος	146,0	160,4	160,4	166,2	164,6	176,0	179,9	167,7	156,3	146,5	134,1	126,4
Λιβύη	43,3	40,6	29,6	24,3	1,4	1,0	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	n/a
Συρία	151,2	142,9	131,2	133,5	111,6	50,2	46,9	43,2	37,4	31,4	29,7	27,5
Τουρκία	51,3	77,6	73,7	67,4	59,2	52,3	46,1	39,4	39,5	46,1	42,2	40,3

Πηγή: ANT

Πίνακας 5: Καθαρές εισροές ΑΞΕ (εκ δολάρια 2000)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Σύνολο
Αλγερία	438,0	1.169,6	1.024,9	597,4	808,4	959,1	1.543,6	1.388,1	2.120,3	2.231,6	1.831,5	14.112,5
Κύπρος	854,9	923,8	1.061,8	855,9	1.025,6	1.030,9	1.607,9	1.917,2	3.176,8	4.736,2	3.870,0	21.061,1
Αίγυπτος	1.235,0	498,6	622,5	223,7	1.148,9	4.769,3	8.631,3	9.670,2	7.757,9	5.426,8	5.104,4	45.088,6
Ελλάδα	1.083,4	1.550,0	51,1	1.255,1	1.929,6	583,5	4.641,6	1.635,9	4.333,5	1.956,2	1.798,7	20.818,7
Ισραήλ	8.047,5	1.732,2	1.522,9	3.131,0	2.701,4	4.275,0	13.145,7	7.348,3	8.885,1	3.588,5	4.118,4	58.495,9
Ιορδανία	913,3	267,6	229,2	515,5	858,7	1.760,7	3.045,9	2.190,0	2.309,7	1.962,1	1.360,0	15.412,7
Λίβανος	0,0	0,0	1.285,7	2.695,5	1.740,6	2.327,6	2.298,6	2.819,7	3.540,4	3.884,0	3.960,7	24.552,9
Λιβύη	141,0	-130,1	139,5	134,8	327,3	920,9	1.773,9	3.916,3	3.359,3	1.383,5	3.064,2	15.030,7
Συρία	270,0	107,6	110,7	150,8	252,1	443,6	566,4	1.037,3	1.198,7	2.077,6	1.103,8	7.318,5
Τουρκία	982,0	3.277,9	1.041,2	1.604,1	2.553,0	8.899,7	17.348,0	18.413,9	15.936,5	6.799,2	7.416,4	84.272,0

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Παγκόσμιας Τράπεζας

Χάρτης 1 : Αγωγοί μεταφοράς αζέρικου φυσικού αερίου στην Ευρώπη

Πηγή: Financial Times

Χάρτης 2: Αποκλειστικές Οικονομικές Ζώνες στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Μεσογείου

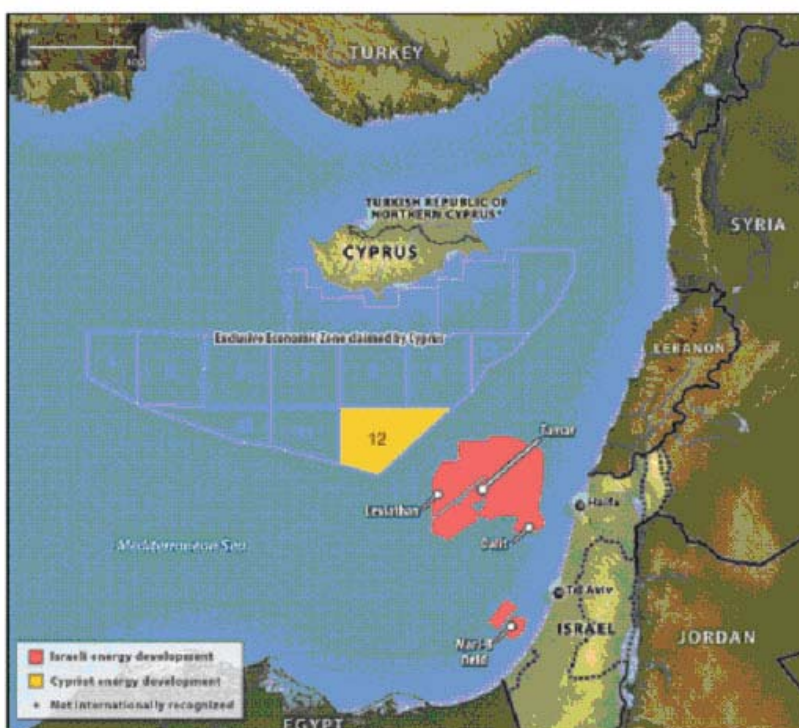

Υπόμνημα: 1. Ελλάδα, 2. Κύπρου, 3. Συρίας, 4. Τουρκίας, 5. Λιβάνου, 6. Ισραήλ, 7. Αιγύπτου, 8. Λιβύης

Πηγή: Θαλάσσιο Ινστιτούτο Flanders

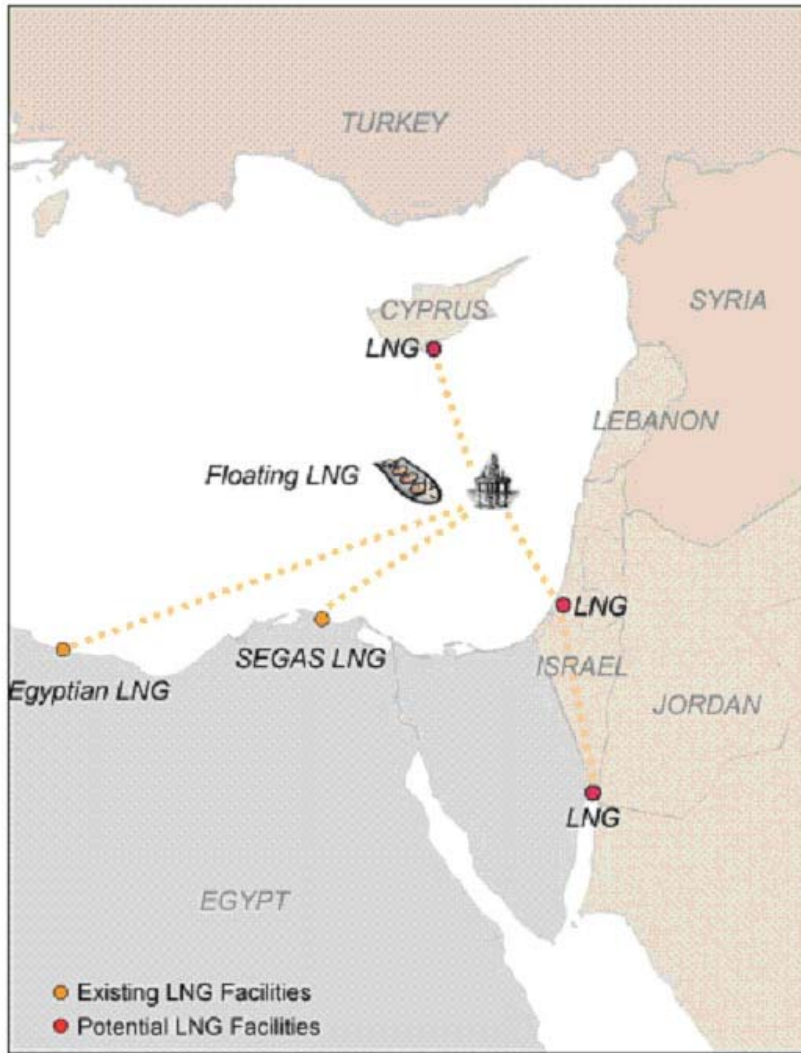
Χάρτης 3: Ενεργειακά πεδία στην Ανατολική Μεσόγειο

Πηγή: Stratfor

Χάρτης 4: Εξεταζόμενες λύσεις για την εξαγωγή LNG

ως την ανατολική Μεσόγειο.

Πηγή: Noble Energy, 2011

Χάρτης 5: Ενδεικτικός χάρτης περιοχής για σεισμικές έρευνες μη αποκλειστικής χρήσης

Πηγή: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Λιθεθής δημόσια πρόσκληση υπ' αριθ. Δ1/20472/5.9.2011 για συμμετοχή

σε αειθαλές ερευνητικές εργασίες απόκτησης δεδομένων μη αποκλειστικής χρήσης εντός της θαλάσσιας ζώνης στη Λυτκή και Νότια Ελλάδα» (2011/C 353/09).

Ενότητες: [Οικονομία](#) , [Διεθνή](#)